

SICILIJA je otok grozdja in vina. Ko so angleški vojaki na svojem pridiranju ali skozi vas Militello, so jim domačini postregli iz vinom, kot predstavlja gornja slika.

Delavci v Italiji zahtevajo mir in oklic republike

ZA ODPRAVO MONARHIJE. — STRAH POSEDUJOČIH PRED SOCIALIZMOM. — PET STRANK IZDALO SKUPEN PROGLAS. — VATIKAN ZA KONSERVATIVNO VLADO

Taktika zaveznikov je v Italiji na težki preizkušnji. Demokratske stranke, ki jih je fašizem zadušil, so takoj po padcu Mussolinija dvignile glavo iz svojih podtalnih aktivnosti in hotele dognati, kaj Amerika in Anglija misli o Badoglijevi "odpravi" fašizma in o savojški dinastiji, ki mu je pomagala v sedlo in gra ves čas podpirala.

Dalje, kaj mislijo v Washingtonu in Londonu o Vatikanu, ki je pomagal fašizmu v Italiji, in kadar ni bil odkrito z njim, mu tudi poti ni zastavljaj. Ob enem je pomagal fašizmu v Avstriji in v Španiji in ves čas določno obsojal le "komunizem" in moralno pa podpiral oziroma v njegovi takozvani protikomunistični zvezi.

Za preprečenje "anarhije"
Po resigniranju Mussolinija so se italijanske demokratske struje hitro zedinile za skupni proglas, ki je imel za glavne točke zahtevo za mir, za strmcglavljenje dinastije in za ustanovitev demokratske republike. Pet strank, ki so pred fašizmem v Italiji veliko pomenile, se je zedinilo za omenjene zahteve, toda ameriško-angleško vrhovno poveljstvo je ostalo gluho zanje in delalo kar cel teden po spremembi režima v Italiji vtis, da je Badoglijo zato prevzel vlado, da požene Nemce iz svoje dežele in sklone časten mir. V ugiibanju o njegovih nakanah so se zmotili vsi, ki so verjeli, da je pomenila tista sprememba konec fašizma v Italiji. V Vatikanu, v amerškem državnem departamentu in v angleškem ministrtvu vnanjih zadev so brez dvoma vedeli, da so Mussolinija odslovili, ker sta angleška in ameriška vlada določno izjavile, da se z njim ne bosta pogajali pod nobenim pogojem. Čim so morale italijanske in nemške čete iz Afrike, je Mussolini uvidel, da je tudi Italija izgubljena in začel premišljevat s svojimi tovariši vred, kako jo obvarovati za svoj sistem vlade. Ni šlo

vse po njegovem, ko se je odločil odstopiti, odstranil pa se je v zavesti, da je fašizem, čeprav nekoliko zagrnen, ostal na krmilu. Le kapitalistični tisk v demokratskih deželah je pripovedoval o odpravi fašizma, in pa tisti listi, katerim je vseeno, s kakšnimi plevami napolnijo svoje kolone.

Sistem kakor je bil
Prešlo nedeljo in v ponedeljek so komentatorji dogodkov poročali iz evropskih zavezniških in nevtralnih mest o novem proglasu italijanske demokratske koalicije, v kateri je bilo posebno poudarjeno dejstvo, da je Badoglijo le nadaljevanje Mussolinija, in da pod njim fašizem ostane tudi če na papirju še tako proglašaj, da ga ni več.

Novi fašistični režim naj bi bil le pesek v oči javnosti v demokratskih deželah, da se bi Italija izmuznila iz vojne ne samo pocieni, nego še z nagradami povrh.

(Nadaljevanje na 2. strani.)

Ali bomo generalu Francu pomagali zadušiti gibanje za demokracijo v Španiji?

Dokler je Hitler zmogoval in se je Mussolini še širokoustil, je govoril tudi diktator Franco zelo arogantno in se pripravljaj za napad na Angleže. Ko je ameriška armada invadirala francosko Afriko, ji je indirektno pretil s svojo armado, ki jo ima v španskem Moroku. Anglija in Amerika sta ga ves čas te vojne "tolažili" s pošiljanjem žita, gasolina, mesa in drugih potrebščin v Španijo, v zameno za njeno "nevtralnost". V vojno je šla samo proti sov. Rusiji.

Ko je Mussolini padel in so se začele po Italiji delavske manifestacije za mir in svobodo, je tudi diktator Franco začutil, da se mu majejo tla. Navidez popolnoma zatrtó špansko delavsko in republikansko gibanje je dvignilo glavo in Franco se je ustrašil. Ako se civilna vojna spet dogodi, ne bo več Mussolinija, da bi mu pomagal in tudi Hitler mu ne bo mogel.

Torej naj to nalogo izvršita Amerika in Anglija. Diktator Franco ju je minuli teden uradno vprašaj, da naj opremita njegovo armado z modernim orožjem in jo založita z municijo. Poročajo, da sta ameriški in angleški poslanik v Madridu svojima vladama priporočila, naj Francov apel sprejmeta ugodno. Oba sta notorična konservativca, ker drugače bi pri fašistični vladi sploh ne mogla izhajati.

Ameriški žurnalist Wm. Stoneman poroča iz Londona v čikaških Daily News z dne 14. avgusta, da angleška vlada Francov apel resno preudarja in da tudi pri ameriški vladi ni naletel na gluha ušesa.

Stoneman poudarja, da Španija ne preti nevarnost napada od nikogar, niti ne misli sedaj ona napasti Anglije in Amerike. Ojačanje svoje armade potrebuje edino proti "notranjemu sovražniku" — proti španskemu ljudstvu, ki mu je združena fašistična sila z indirektno pomočjo "nevtralnosti" demokratskih dežel strla republiko in ga podjarmila.

Zmage na bojiščih, a nejasnost v političnih odnošajih

Minuli teden sta pričela s posvetovanji na osebne sestanku v Hyde Parku, N. Y., in potem v mestu Quebec v Kanadi premir Winston Churchill in predsednik Roosevelt. Z njima so člani ameriškega state departmenta in angleškega ministrtva vnanjih zadev, ter vojaški izvedenci.

Domeniti se morajo o gotovih potrebnih spremembah v strategiji in nedvomno bo precej pogovora med njimi tudi o zahtevi Sovjetske unije za drugo fronto.

Ko je poslal pred nekaj tedni Roosevelt svojega bivšega poslanika Daviesa znova v Moskvo, z zaupnim pismom Stalinu, je svet ugibal, da se prvega sestanka po tisti Daviesovi misliji udeležiti tudi Joseph Stalin, ne samo Churchill in Roosevelt.

Ker se to še ni zgodilo, so se posebno v angleškem tisku pojavili kritični članki proti angleški in ameriški diplomaciji, menda najbolj zoper slednjo, ker ni poskrbela, da se bi nesoglasja med Moskvo, Washingtonom in Londonom vendar enkrat kako uravnala, namesto da se jim pušča vrata odprta v še večje možnosti za naraščanje spora.

Roosevelt je dejal, da mu je žal, ker ni Stalina na sestanku v Quebecu, Moskva pa odgovorja, da povabljen ni bil. A časnikarji v Washingtonu pravijo, da je bil Stalin vprašan, če pride, ako bo povabljen, pa je odgovoril negativno. Torej je bil povabljen neposredno, in ker ne bi prišel, je ostalo pri tem. Ob enem časopisi v Moskvi poudarjajo, da med zavezniki ni nobenega resnega nesorazuma, a takoj pa znova in znova poudarjajo potrebo druge fronte, kar pomeni, da je precej nesoglasja med njimi. Gre se tudi za povojne ureditve, v čemer še tudi ni nič definitivnega sporazuma.

Več sreče kot v diplomaciji imajo zavezniki na bojiščih, bodisi Rusi na vzhodni fronti, Američani in Angleži v Siciliji in Američani na Pacifiku. Toda za uveljavljenje vseh teh zmag jim je potrebna tudi skupna politična fronta. Če je ne bo čimprej, bodo zmage malo zalegle.

Beda in teror v Franciji redčita njeno prebivalstvo

Iz Berna v Švici poročajo iz podatkov, ki jih je objavil francoski časopis Petit Gauphincis, da je prebivalstvo Francije nazadovalo v zadnjih štirih letih za 500,000 duš.

Omenjeni list navaja, da je bilo leta 1942 v Franciji 544,673 rojstev in 638,298 smrtnih slučajev. Med umrlimi je bilo v istem letu 38,169 otrok izpod enega leta starosti — očitno znamenje podhranjenosti mater in silna beda, v kateri je tisočem otrok nemogoče nuditi saj zasilno oskrbo.

Tudi na desettisoče živih otrok je tako shiranih, da bodo posledice njihove oslabelosti visele nad njimi vse življenje.

Tuberkuloza se med revnimi plastmi francoskega prebivalstva katastrofalno širi, pravi isto poročilo.

Število smrti je večje kot število rojstev v Franciji že od leta 1939.

Leta 1939 je umrlo na vsakih tisoč novorojencev 63 otrok leta 1940 pa že 91 na tisoč.

Tragedija Francije je, da se bo to razmerje nadaljevalo, oziroma se bodo smrtni slučajev večali, dokler bo vojna in še precej časa po nji, ker bo vzelo dolgo, predno si ta dežela, ki je vojno najbolj klavarno izgubila, spet opomore in še to ji bo mogoče le s pomočjo njenih bivših zaveznikov.

Anglija uposilila skoro vse ženske

Ministrtvo produkcije pravi, da je izmed 3,250,000 neporočenih žensk v Angliji v starosti od 18 do 40 let devet izmed vsakih deset zaposlenih v industriji. In poleg teh seveda tudi velik odstotek poročenih žensk.

tem. Ob enem časopisi v Moskvi poudarjajo, da med zavezniki ni nobenega resnega nesorazuma, a takoj pa znova in znova poudarjajo potrebo druge fronte, kar pomeni, da je precej nesoglasja med njimi. Gre se tudi za povojne ureditve, v čemer še tudi ni nič definitivnega sporazuma.

Več sreče kot v diplomaciji imajo zavezniki na bojiščih, bodisi Rusi na vzhodni fronti, Američani in Angleži v Siciliji in Američani na Pacifiku. Toda za uveljavljenje vseh teh zmag jim je potrebna tudi skupna politična fronta. Če je ne bo čimprej, bodo zmage malo zalegle.

Vojni bondi in znamke so vloga državljanov v svojo deželo.

Sistem socialne zaščite kliče po izpopolnitvi

OSEM LET EKSPERIMENTIRANJA S PRVIM SOCIALNIM ZAVAROVANJEM V TEJ DEŽELI. NAČRT AFL ZA NJEGOVO IZBOLJŠANJE KONGRESU ŽE PREDLOŽEN

Dne 14. avgusta 1935 je bil v Beli hiši podpisan prvi splošni zavarovalniški zakon, zvan Social Security Act. Do tedaj se zvezna vlada in kongres za socialno zaščito industrialnega in drugega delavstva nista brigala, čeprav ju je socialistični stranka leta in leta urgirala, da naj kaj izdatnega storita v prid graditeljev ameriškega bogastva, da jim ne bo treba na starost, v brezposelnosti ali pa onemoglosti na cesto, ali med berače, ali pa v ubožnico.

Posledice krize
Sele ogromna kriza, ki je zavalovela leta 1929, je ameriško javnost opozorila, da socialistična agitacija za socialno zavarovanje ni bilo tjavendansko frazarenje.

Kako vse drugače bi bilo, če bi se njihov načrt saj deloma sprejelo deset let pred krizo. A boljše enkrat kakor nikoli. Ko se je zanj zavzel predsednik Roosevelt in ga predložil zvezni zbornici, je bilo proti njemu med reacionarji veliko godljanja, toda bilo jih je malo, ki bi ga skušali preprečiti, ker je bilo obubožano ljudstvo tedaj stodo odstotno z Rooseveltom, kongresniki in senatorji pa so razumeli, da jim bi bilo ne samo nesmiselno, če bi nasprotovali, ampak tudi pogubno za njihove mandate. Prestidž "new deala" je bil tedaj na vrhuncu.

Zadnji med zadnjimi
Predno se je pričel z od Roosevelta predloženim zavarovalniškim načrtom pečati zvezni kongres, so imele slične postavbe že skoro vse druge dežele po svetu, nekatere že takrat veliko boljše, kot pa je naš sedanji Social Security Act. Ampak začetek je bil storjen in sedaj ni več sile, ki

bi mogla to socialno zavarovanje zavreči, ali ga poslabšati.

Velika izplačila
Po par letih, od kar je bil ameriški federalni pokojniški sklad ustanovljen, so se pričela iz njega izplačila, ki so do letošnjega 1. julija znašala \$359,000,000.

Sedanaj se izplačuje iz tega sklada pokojnine delavcem ter podpore vdovam in sirotam, toda ne več kot miloščno, kakor je bilo prej, nego kot vsote, za kakršne so ljudje zavarovani in plačujejo v zavarovalniški sklad oni in delodajalci.

Sedanaj zavarovanje krije okrog 60 milijonov oseb. Dne 1. julija letos je prejemale pokojnine 284,000 delavcev, ki so dopolnili določeno starost, 84,400 žensk, ki so po zakonu do nje upravičene, 202,000 otrok in 102,400 vdov.

Okrog 600,000 delavcev, ki so že dovolj stari za prejemanje pokojnine, pa so ostali v raznih službah.

Podpora brezposelnim
Zavarovanje proti brezposelnosti je združeno med zveznim in državnim skladom. Do 30. junija to leto je bilo izdane brezposelnostne zavarovalnine v vsoti nad dve milijardi dolarjev. Največje število predstojen (Nadaljevanje na 3. strani.)

Dvojna mera ameriških sodišč in postav

Sodni škandal napram Anaconda Copper kompaniji na obravnavi pred sodnikom Thomasom W. Slickom v Indianapolisu ne bo kmalu pozabljen. Njeni uradniki so bili obtoženi, da so prodajali ameriški vladi in polni vednosti pokvarjene žice in kable za ameriško in sovjetsko armado in s tem ogrožali življenja vojakov in vlado pa ogoljufali za pet milijonov dolarjev. Krivdo so priznali in omenjeni sodnik jih je obsodil vse skupaj na \$31,000 globe in dvema ali trem je naložil tudi do dve leti zapora, toda je zaporno kazen takoj suspendiral.

Protesti proti tej falotski razsodbi se v amerškem tisku že vedno pojavljajo. Omenjena družba ni edina, ki v izvrševanju vojnih naročil vlado na debelo goljufa. Na zveznem sodišču v Chicagu je bila neka družba obtožena oddaje strategičnega materiala v vrednosti \$105,000 takim kompanijam, ki po zakonu do njega niso bile upravičene. Kršitev ji je bila dokazana in sodnik ji je naložil en dolar globe...

V Washingtonu sta bila obtožena dva bivša vladna uradnika goljufive transakcije, pri kateri sta "zaslužila" \$30,000. Bila sta obsojena na \$15,000 globe vsaki, torej samo toliko kolikor sta prigoljufala, za porna kazen pa jima je bila takoj odpuščen, ker sta goljufijo izvršila v veri, da je "legalna". O svoji nakani sta se namreč posvetovala z odvetniki, ki so jima zagotovili, da bo kupčija vzlic njenemu goljufivemu namenu "postavno" izvršena.

Ako bi se s takimi kršilci postav postopalo po zasluženi, bi morala v zapor ne samo ona dva nego tudi tisti odvetniki, ki so ju učili "legalno" goljufati. V Washingtonu je bil lastnik dvajsetih restavracij tiran na sodišču, ker so inspektorji dobili v njegovih ahrambah gnijoče, že razpadajoče meso, ki ga je "kemično popravljenega" serviral svojim gostom. Plačal je \$25 kazni. Trumanov kongresni odbor je odkril celo vrsto goljufij, ki segajo v milijone dolarjev in v vseh je bila vlada prevarjena, in pa armada, ki je dobila n/mesto dobrega materiala defektno blago. Tod se nobenemu kršilcu nič ne zgodi. Nekega kongresnika je to tako razkačilo, da je obljubil, čim se kongres spet snide, predlagati postavo, ki bo take prestopke označila za veleizdajo in za kršilce pa določala smrtno kazen.

Pa ne bo sprejeta. Ko se je ilo proti unijam in stavkam, je kongres določil za delavce, ki bi zastavkali protipostavno, do dve leti zaporne kazni in visoko denarno globo. A če pa mogočna kompanija ogoljufa vlado za pet milijonov dolarjev in zmadu pa da zanič material, je sodnik milosten, kajti ječa ni za take, ki imajo po sto tisc in več čistih dohodkov na leto. V razredni družbi ni mogoče drugače. Pregovor, da se velike tatove izpušča, male pa kazuje, pod kapitalizmom je posebno drži.

Odzivi v prvem mesecu agitacije za razširjenje Proletarca jako ugodni

Na sestanku dne 12. avgusta, katerega so se udeležili tudi skoro vsi odborniki SNPJ, ki so imeli minuli teden svoje polletno zborovanje, je Chas. Pogorelec poročaj o stanju našega gibanja in ugotovil, da so bili odzivi meseca julija, ko se je pričela kampanja za razširjenje Proletarca, jako dobri in nadeja se še boljših v avgustu in v naslednjih mesecih.

Tudi prispevki v tiskovni sklad so se povečali. V razpravi o tem so mnogi izmed navzočih obljubili svoje sodelovanje v tej kampanji ali pa so že aktivni v nji.

Manj ugodno je bilo njegovo poročilo o JSZ in Prosvetni matici. Vzrok so sedanje razmere. Ker vojna ne bo vedno trajala, je gotovo, da bosta tudi ti dve ustanovi spet napredovali čim se položaj spremeni na boljše.

V ostalem času tega sestanka je poročaj Mirko G. Kuhelj o združenem odboru Slovencev, Hrvatov in Srbov, kateremu so se pozneje pridružili tudi Bolgari in Macedonci, v akciji za zgraditev jugoslovanske, oziroma balkanske federacije. Naloga je velika in odbor se je na svoji seji 7. avgusta v Clevelandu resno lotil. O sklepah in načrtih združenege odbora bo poročano iz njegovega tajništva.

PROLETAREC

LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA LJUDSTVA.

IZHAJA VSAKO SREDO.

Izdaja Jugoslovanaka Delavska Tiskovna Družba, Chicago, Ill.

GLASILO JUGOSLOVANSKE SOCIALISTIČNE ZVEZE

NAROCNINA v Zedinjenih državah za celo leto \$3.00; za pol leta \$1.75; za četiri leta \$1.00.
Inozemstvo: za celo leto \$3.50; za pol leta \$2.00.

Vsi rokopiši in oglasi morajo biti v našem uradu najpozneje do ponedeljka popoldne za priobčitev v številki tekočega tedna.

PROLETAREC

Published every Wednesday by the Yugoslav Workmen's Publishing Co., Inc. Established 1906.

Editor.....Frank Zaits
Business Manager.....Charles Pogorelec

SUBSCRIPTION RATES:

United States: One Year \$3.00; Six Months \$1.75; Three Months \$1.00.
Foreign Countries, One Year \$3.50; Six Months \$2.00.

PROLETAREC

2301 S. Lawndale Avenue CHICAGO 23, ILL.
Telephone: ROCKWELL 2864Komedija s krizami
jugoslovanke vlade

Nobena zamejna vlada, ki vedre v Londonu, ni šla skozi toliko kriz — niti poljska ne, kakor jugoslovanška. Vrh tega so ji v posmeh, ker so bolj komedija kakor pa kriza.

V tem letu je bila že dvakrat "reorganizirana," dne 11. avgusta pa je bilo iz Londona poročano, da je namesto odstople vlade ustanovil pr kraljevem navodilu Božidar Purić popolnoma nov kabinet, z izjemo Draže Mihajlovića, ki je ostal vojni minister.

Francoski žurnalst Pertinax (Andre Geraud), ki slovi za enega najboljših poznavalcev političnih zapletljajev v Evropi, piše, da je angleška vlada sita jugoslovanške ministrske godlje in ji hoče storiti konec.

Pertinax, ki živi po padcu francoske republike v New Yorku, pravi, da je angleško ministrstvo vnanjih zadev naročilo kralju Petru, naj stopi na svoje noge in konča neznojni spor v svoji vladi. Dokler kralj Peter ni imel te opore, je bil pri "reorganizacijah" svoje vlade le figura — golo orodje srbskih intrigantov. A sedaj, ko je stopila vmes angleška vlada, je dobil od nje oporo in to mu je dalo tudi avtoriteto, da je "pomedel" z bivšimi ministri.

Ze prejšnji vladi je bilo naročeno, naj se preseli iz Londona v Kairo, da bo v slučaju zavezniške invazije na Balkan bližje svoje dežele. Ministri so se vzlic namigu Anthonyja Edena obotavljali in kralj Peter je angleškemu poslaniku pojasnil, da žele ostati v Angliji, ker se bo vprašanje Jugoslavije pač reševalo v Londonu, ne pa v Kairu. Zato njegova vlada želi ostati čim bližje angleški vladi, da bo poleg, ko se bo odločevalo o usodi Jugoslavije.

Pertinax tolači, da kraljevo pojasnilo ni bilo prepričljivo, kajti pravi vzrok upiranja preselitvi v Kairo so bili hrvatski ministri. Oni so mnenja, da če začno zavezniški z invazijo skozi Grčijo, Bolgarijo in staro Srbijo, se bo kraljev ljubljenec Draža Mihajlović še bolj utrdil in prevzel vso avtoriteto v okupirani deželi. Hrvatski politiki v Londonu in v Ameriki ne žele take "rešitve," zato priporočajo invazijo skozi Dalmacijo, ker bi s tem ameriške in angleške čete stopile najprvo na hrvatsko zemljo in Hrvatom dale priložnost proglasiti svojo deželo za avtonomno v jugoslovanški federaciji. Če pa bi zavezniški prišli tja skozi Srbijo, je nevarnost, da zasede Hrvatsko Mihajlović in srbska nadvlada nad Hrvati se bi ponovila kakršna je bila po prejšnji svetovni vojni. Iz tega razloga so hrvatski ministri v Petrovi vladi zahtevali, da jim naj Anglija jamči avtonomno Hrvatsko in le pod tem pogojem se preselijo v Kairo.

Hrvatski politiki v Londonu ne zahtevajo samo avtonomije za svojo deželo, nego hočejo, da se naj ji meje že sedaj točno določi. Nova Hrvatska naj obsega po njihovem vsa takozvano zgodovinsko Hrvatsko, z Dalmacijo in Bosno, o čemer pa srbski člani Petrove vlade nečejo nič slišati.

Ne samo, da Srbi te zahteve nikakor ne priznajo, nego celo namigujejo, da niti dogovor, ki so ga sklenili s Hrvati februarja 1939, več ne drži. Takrat je Hrvatska dobila avtonomijo, a Bosna v njene meje ni bila vključena.

Očitno je, da med ubežnimi srbskimi in hrvatskimi politiki ne bo delovnega sporazuma, Niti ne bo spor med tema dvema narodoma znošnjivo rešen, če dobi po izgonu sovražnikov iz Srbije in Hrvatske Mihajlović vodilno besedo. Tega se Hrvati boje in žele, da zavezniški sami, pred vsem angleška in ameriška vlada, rešijo to vprašanje pravično za vse.

Srbi odgovarjajo, da je to nemogoče, ker v ozemlju, ki ga Hrvati zahtevajo, živi dva in pol milijona Srbov, ozirom da jih je bilo toliko predno jih je začel klati "poglavnik" Ante Pavelić s svojimi "ustaši."

Če bi stopili na čelo hrvatskega in srbskega naroda dalekovidni, širokogrudni voditelji, namesto šovinistov in religioznih prenapetežev, bi bilo praktičen, pravičen sporazum lahko doseči. Srbi na Hrvatskem se imenujejo Srbe vsled svoje pravoslavne vere, in Hrvat jim je vsakdo, ki pripada katoliški cerkvi. Razliko med njimi dela torej vera. In pa alfabet. Hrvatje rabijo latinico, Srbi cirilico. Ako sta obe narodnosti za svobodo vereškega in političnega prepričanja in pa za svojo in drugih svobodo, se bodo pravoslavni počutili prav tako doma na Hrvatskem kot če bi živeli v Srbiji. In enako Hrvati v Srbiji.

Volja za rešitev v tem duhu mora priti iz naroda in bo tudi prišla čim pridejo na vodstvo ljudje, ki bodo učili toleranco, pravičnost in sodelovanje namesto šovinizem in verski fanatizem.

London in Washington k taki rešitvi lahko veliko pripomoreta, ako poskrbita, da jugoslovanška vlada izda proglas v tem smislu in zagotovi jugoslovanškemu ljudstvu federativno, demokratično obliko države. Le svobodno ljudstvo bo lahko iz-

ZAVZEM SICILIJE ni žel tako gladke kot je v početku izgledalo. Cim so se italijanske in nemške čete zavedle in pripravile na odpor, je imela angleška osma armada in ameriška veliko napora v svojem prodiranju. A sovraženik je vseeno izgubljaj vas za vasjo in veliko mesto Palermo, ki so ga okupirale ameriške čete. Na umiku je bilo mnoge italijanskih in nemških vojakov vjetih, veliko pa jih je pobegnilo preko morake čine pri Messini na italijansko celino.

Ponemčevanje štajerskih in koroških Slovencev bo "kmalu končano"

Germaniziranje otrok. — Pritiski na starejše generacije. — Uničenje slovenskega razumnštva. — Naseljevanje Nemcev v slovenske vasi

Ko je Hitler leta 1938 okupiral Avstrijo, je bilo ponemčevanje koroških Slovencev že po prejšnjih vladah jako razvito. A vendar, dovoljena so bila slovenska društva, največ kajpada nabožna, in pa tudi dva slovenska lista sta izhajala. "Nedelja" in pa "Koroški Slovenec". Oba katoliško usmerjena.

Ko je bila v Avstriji urejena nacijska oblast od kraja, in se je "obračunalo" z Židi, so prišli na vrsto koroški Slovenci in pa Čehi na Dunaju in kjer še druge jih je kaj bilo v Avstriji.

Dočim je nacijska avtoriteta Zide uničila gospodarsko in fizično, je sklenila Slovence in Čeha le ponemčiti.

Koroškim Slovincem je bilo po firarjevih ukrepah pojasnjeno, da so oni nemškega, torej arijskega rodu, navzeli pa so se nekoč tujega dialekta, ki jim ni nikdar koristil, pač pa jim prizadeval nezmereno škodo. Čemu se torej še naprej ukvarjati z njim?

Tako so naciji zatrli še tisto malo slovenskega tiska, kar ga je po zloglasnem plebiscitu ostalo na Koroškem, slovenske intelektualce pa so naciji premestili v druge kraje, nekatero pa internirali. Polje za to ponemčevalno operacijo je bilo ugodno, ker so ga pripravile že prejšnje avstrijske vlade. Slovenskega nacionalizma v tistih krajih tudi pod staro Franc-Jozefovo Avstrijo ni bilo mnogo, čeprav so ga slovenski narodnjaki iz Kranjske, pa tudi iz Štajerske, zelo negovali.

Nasilna izselitev slovenske inteligence ni bila edina nacijska metoda, v nakani, da se iz slovenskih vasi na Koroškem izbriše vse sledove slovenstva. Stare vasi kaj rade vzdržujejo tudi stare tradicije in si varujejo svoj "dialekt" tudi če nimajo šol in časopisov ter knjig.

Zato so si Hitlerjevi zaupniki izbrali najprvo strategična slovenska središča na Koroškem, iz katerih so slovenske kmete pognali, oziroma izselili v nemške kraje, na slovenske domačije pa poslali trde Nemce. V okoljskih vaseh pa so se predvsem lotili slovenske mladine. Vsa vzgoja med njo je pod nacijo ne samo nemška, nego nacijsko nacionalistična. Mladina je kaj hitro dovzetna za "nove stvari"

In kot na Koroškem, so tudi na vsem spodnjem Štajerskem, na Bledu, v Kranju, v Kamniku, Domžalah itd., začeli z nasilnim izseljevanjem Slovencev iz obrtnih trgovin in kmetij, ter poslali tja trde Nemce, da dobe tako vsi ti stari slovenski centri čimprej popolnoma nemški značaj.

Ampak odpora Slovencev le ni bilo mogoče udušiti, ne z apeli, ne z mikavnimi vabilii, ne z grožnjami.

To potrjuje med drugimi proglaš štajerskega "bundes-fuehrerja" F. Steindla, izdan lanske jesen, ki se v slovenskem prevodu glasi:

Spodnje Štajerci!

V aprilu leta 1941 se je pretežna večina spodnje-štajerskega prebivalstva z ognjevitim navdušenjem izrekla za fuehrerja, za narod in za rajh, ter to svojo odločitev tudi z dejanji potrdila.

Možje iz Spodnje Štajerske

trebilo hibe, kakršne so ga razjedale pod prejšnjimi režimi čaršije in se jih tudi zamejna vlada ne more otresti. Če pa bosta Amerika in Anglija podprli reakcionarne srbske in druge protidemokratske politike, ne bo svobode in ne miru na Balkanu.

služijo na bojiščih kot prostovoljci. Na tisoče se jih vežba v vojašnicah nemškega rajha, drugi zopet stoji že šest mesecev z orožjem v roki na meji kot straže, in se žrtvujejo, ustvarjajo in delajo kot kmetje, delavci in meščani za zmago.

Spodna Štajerska je zopet postala nemška dežela in nje ljudstvo je na potu v skupnost vseh Nemcev.

Kaj deli danes še Spodnje Štajerce od Nemcev? Nikakor ne kri in rasa. Le zgodovina in kultura, le prostor in politična volja.

Ljudje iste krvi in istega rodu, ki so skozi stoletja živeli skupaj v skupnem prostoru, katere vežejo iste šege in navade in ista kultura, katerim usoda sama narekuje, da skozi stoletja složno stražijo na meji rajha, so danes ločeni drug od drugega le od ograje dialekta—ako izvzamemo nekatere posameznike, ki so nosilci tuje ideologije, neskladne s prostorom in plemenom, ki neznatni preostanki, v samotnih gozdovih Spodnje Štajerske kot roparji in morilci čakajo na to, da jih iztrebimo in uničimo.

Spodnja Štajerska je po 23-letnem presledku našla zopet svojo pot nazaj v nemški krog življenja. Toda zdaj ne več kot provinca avstro-ogrške monarhije, temveč kot del velikega nemškega rajha. V nemškem rajhu pa je treba govoriti izključno le nemščino. 500.000 Štajercev ne more zahtevati, da bi se 100 milijonov Nemcev naučili njihovega narečja. Iz idejnih in stvarnih razlogov se morajo prebivalci Spodnje Štajerske brezpogojno naučiti jezika nemškega naroda, jezika njihove skupnosti, in morajo ta jezik tudi govoriti.

S ponosom povdarjamo, da se je v zimskem polletju 1941-42 poleg deset tisočev fantov in deklet, ki so v otroških vrtcih in v šolah nemški jezik hitro in z lahkoto obvladali, učilo nemščine 130.000 Spodnje Štajercev v posebnih jezikovnih tečajih štajerskega Heimabunda.

Ena najbolj plemenitih nalog štajerskega Heimabunda je, da pomaga moškim in ženskam Spodnje Štajerske, da se nauče nemščine in s tem premagajo še zadnje oviro.

V zimskem polletju 1942-43 naj za naše delo valja geslo: "Vsi se učimo in govorimo nemščino."

Pozivam vse žene in moške Spodnje Štajerske, ki nemšči-

ne ne razumejo popolnoma, ali pa sploh ne, da se vpišejo v enega od jezičnih tečajev štajerskega Heimabunda (splošni jezikovni tečaj vojaški — delavski — ali mladinski jezikovni tečaj) ter se pridno in marljivo uče nemškega jezika.

Opozarjam vse Spodnje Štajerce, ki znajo nemško, a bodo kljub temu tudi v bodoče še govorili tuja narečja, da bodo smatrani za saboterje in bodo izključeni iz naše skupnosti.

Spodnje Štajerci!
Vi niste Slovenci!
Zvesti Štajerci ste!Člani ste nemške narodne skupnosti!
Postati morate polnovredni Nemci!Razbijte še zadnje oviro!
Učite se, in govorite nemško!"

Iz letošnjih in lanskih poročil iz spodnje Štajerske in Gorenjske pa je razvidno, da F. Steindl s svojimi pomočniki in slovenskimi renegati le ni uspel!

Obetal je pobiti slovenske "morilce", "bandite" in "komuniste", jih klical iz hoste s pobijanjem njihovih očetov in bratov, jim grozil s pobijanjem nadaljnih talcev, pa ni vse nič pomagalo.

Slovenske otroke in na tisoče starejših ljudi so nemščine res naučili, niso pa jih mogli spremeniti v Hitlerjeve hlapce, ne v janjarje.

RAZNOTEROSTI

Bridgeport, O. — Na tem mestu je bilo poročano, da se bo vršila prihodnja konferenca Prosvetne matice za te kraje v nedeljo 26. septembra pri s. Josephu Skoffu v Bartonu.

Na zadnji seji kluba Naprej št. 11 JSZ smo o tem ponovno razpravljali in sklenili konferenco Prosvetne matice odložiti, ker bo istega dne velika združena proslava.

Večina članov našega kluba in mnogo somišljenikov, ki spadajo v Prosvetno matico, so člani zdruge, nekateri pa tudi uradniki v nji. V nedeljo 26. septembra bo obhajala svojo 35-letnico. Vsi smo povabljeni, da se jo čimlepeje proslavi. In ker je združeno gibanje važen del našega pokreta, je naloga delavcev, da smo v njemu aktivni in da združnostvo utrjujemo kjer in kolikor mogoče.

Glede datuma prihodnje konference pa bomo sklepali na bodoči seji kluba, ki se bo vršila 12. septembra. Udeležite se je vsi.

Konferenco je potrebno obdržavati zaradi sedanjih vzhitih dogodkov in pa vsled kampanje za Proletarca.

V Prosveti sem že poročal o silnih nalivih, ki smo jih imeli tu v začetku avgusta. Povzročili so ogromno škodo in napravili med prebivalstvom veliko strahu.

Kamor je voda drla, je pustila polno navlake. Vzelo bo dolgo, predno poškodovane mostove in druge naprave do kraja popravijo, a izgleda, da se oblastim s tem delom nič kaj ne mudi. Izgovorov imajo na koše, ljudje pa se jeze nad njimi. A smo si tega pač sami krivi. Čemu voliti na politična mesta najslabše uradnike? Zakaj se bi delavci ne brigali za svoje delavsko gibanje? Tako vprašujemo leta in leta. A ljudje so brezbržni. Čim ni kaj prav, pa kolnejo. Čudno se jim zdi, čemu jih politiki tako poznajo le kadar so volitve, a če se dogodi katastrofa, jih pa ne poznajo. — Joseph Snoy.

Seja podružnice št. 8, JPOSS.

Chicago, Ill. — Prihodnja seja podružnice št. 8, slovenske sekcije Jugoslovankega pomožnega odbora bo v ponedeljek 23. avgusta 1943 v Tomazini dvorani, 1902 West Cermak Rd. Pričetek ob osmi uri zvečer. Prosim, bodite točni, kajti seja bo zelo važna, predvsem zato, ker bodo podani računi zadnje dobrodelne prireditve. Radi čistega prebitka omenjene prireditve rečem danes samo to, da smo zopet letos prekoračili tisočak. — John Gottlieb, tajnik.

Z ničemer ne koristite Proletarcu bolj kakor s pridobivanjem novih naročnikov.

Z ničemer ne koristite Proletarcu bolj kakor s pridobivanjem novih naročnikov.

DELAVCI V ITALIJI
ZAHTEVAJO MIR IN
OKLIC REPUBLIKE

(Nadaljevanje s 1. strani.)

Nakana pa se ni takó dobro posrečila kot so "reformirani" fašisti mislili, a vendar dovolj, da se je preprečilo "anarhijo". Badoglio je ohranil vlado "mira in reda" in Churchill je pred tedni izjavil, da se bodo zavezniški pogajali le s tako vlado v Italiji, ki bo imela položaj pod kontrolo. Badoglio je dokazal, da ga ima. Če mu dajo nekoliko opore ali saj priznanaanja, se v Italiji ni bati spremembe v gospodarskem sistemu. "Komunistične" ali socialistične revolucije pa se imoviti, privilegirani sloji boje povsod in ameriški ter angleški kapitalisti se prav tako gotovo zelo trudijo, da se nikjer ne dogodi.

Torej občujmo rajše z vsako konservativno, ali zavezniškom naklonjeno fašistično vlado, kot pa z ono, ki bi zahtevala ne samo politično, temveč tudi ekonomsko demokracijo.

Podpiranje kralja

V Londonu in Washingtonu so merodajni krogi odbili vse sugestije, da naj postane Italija republika. Burbonski tisk v Ameriki in v Angliji o "malem moronskem kraljičku" že dolgo simpatično piše in še celo Roosevelt se je zgražal, ker je bil Viktor Emanuel smešen po ameriškem radiu.

Dočim množice v Milanu, Turinu, v Trstu in kjer morejo demonstrirajo za strmoglavljenje monarhije, pa dela ameriški velebizniški tisk vtis, da se masa zbira okrog kralja in papeža ter ju pozdravlja. Ne bo dolgo, ko bodo tudi kralja proglasili za demokrata to pa zato ker ne žele nobene socialne spremembe v Italiji.

Tudi Vatikanu je veliko na tem da Italija ne postane druga republika po vzoru Španije, dokler je niso zadušili. Cerkev je pod Mussolinijem dobro uspevala. Na bogastvih si je pridobila, a kdo ve, kaj bi nastalo, če postane Italija republika s socialistično ali pa liberalno koalicijsko vlado.

Socialisti na delu

Najbolj agresivni v naporih za demokratiziranje Italije so socialisti, ki smatrajo, da prav lahko postane demokratična, če zavezniški bajonet ne bodo reaktivno sčitili.

Mnogi se boje, da to že vrše. Še celo New Leader v New Yorku, ki je v bran zavezniške politike veliko storil, izraža dvom v pravičnost ameriške in angleške politične taktike v Italiji. Darlanizem se bo tudi v nji nadaljeval, toda kapitalističnega sistema jim ne bo mogoče rešiti. Lahko zapasejo zmago in mir, toda starega ekonomskega reda ne bodo oteli, razen z nadaljevanjem fašizma.

Zaposlitve na farmah

Na ameriških farmah je zaposlenih 6 odstotkov manj delavcev kot jih je bilo julija. Skupno jih je sedaj na kmetijah 11,000,000. Avgusta lanske leto jih je bilo 11,249,000.

Tole mi ne gre
v glavo?

Kako more delavski departament trditi in dokazovati, da so se cene življenjskim potrebščinam to poletje znižale, to mi nikakor ne gre v glavo.

POVESTNI DEL

MISKO KRANJEC: ZA SLUŽBO

(Nadaljevanje.)

Rozini so vse življenje samo ukazovali, ali pa ji branili. Sama se ni nikdar za nič odločila. Bilo bi nesmiselno, to je vedela. Ona je služila drugim, drugim se je pokoravala. Svoje volje ni poznala. Če ji je torej Ignacij rekel, da ga mora ljubiti, je to pomenilo toliko, kakor če je mati rekla: To in to napravi.

Rahlo se je skušala odmakniti tej zapovedi: "To ni prav, tega ne smem." Ker pa je bil Ignacij vztrajen, se ni smela ubraniti. To je spadalo pod iste dolžnosti kakor delo. Korenova mati je imela do nje vso oblast zato, ker ji je dajala kruh in obleko. Lahko jo je kaznovala, lahko pohvalila, lahko ji je odpovedala in jo naglala. In ker je Ignacij dorasel, ker je bilo očito, da bo postal gospodar, je ona razumela tako, da ima tudi on vse pravice do nje.

Neprijetna pa je postala stvar, ko je Rozina zanosila. Mati Korenova se je najprej močno razsrdila in hotela dekle pogrniti po svetu. Takrat pa se je Ignacij izkazal: rekel je materi, da bo poročil Rozino. Mati je sploščala skoraj onemela. Zakaj če fant že ni šel za duhovnika, tedaj bi moral poročiti vsaj meščansko dekle, ne pa navadno dekle! Že od početka, ko je šel Ignacij v šolo, se je med njim in materjo samo po sebi uredilo, da mati odide za njim, ko bo prišel v službo. Kaj pa, v začetku si je mati prepričala lepo faro z velikim župniščem. Kasneje pa se je zadovoljila s tem, da pojde k njemu v mesto. Rekel je, da bo prodal to kmetijo in v mestu bosta potem kupila v okolici majhno hišo. Z zaslužkom pa bosta lahko živela!

Ob nezgodi z otrokom pa, ko je mati hotela postati ostrazna dekletu, ji je spet dokazal, da ni nič napačno, če vzame Rozino. Rozina bo spromna, ker ni vajena razkošja; in samo tako je mogoče, da bo vzela še mater k sebi. Ah, kako lepo je znal Ignacij mater in sebe prepričati.

Otrok je umrl in Ignacij se je močno odmaknil od Rozine. Izkazalo se je, da je bilo tisto samo nasilno prepričevanje samega sebe! Leto dni je bilo razmerje med njim in Rozino hladno. Bil je zadovoljen, da Rozina to tako razume; da nikoli ne tarna, da ničesar ne zahteva. Zdal je iskal ljubezni drugod, pri učiteljicah, pri dekletu v mestu, povsod, samo Rozine se je ognil. Po enem letu pa se je vrnil spet k Rozini, z velikim obupom in razočaranjem v srcu. Svet ga je razočaral, toda tudi Rozina ga ni mogla osrečiti in zadovoljiti. Vendar pa se je ljubezen med njima obnovila. Samo zdaj je bilo vse mnogo bolj premišljeno, mnogo bolj mirno, kakor prvič.

SLOVENSKE IN ANGLEŠKE KNJIGE

Največja slovenska knjigarna v Zed. državah

Pišite po cenik PROLETARCU

2301 S. LAWDALE AVENUE... CHICAGO 23, ILLINOIS

In tudi ni več na nič račun. To se je pokazalo, ko se je pred kratkim zaročil s Slivnikovim dekletom. Rozina je bila nekaj mimobežnega, recimo senca ob vroči cesti, kjer se potnik ustavi in odpočije, dokler ne pojde dalje. Nema se bo kdaj spomnil na to senco, iskat je ne pojde več.

Ali je zdaj vredno premisljati o njej?

Ne, v tem ne vidi nikakega smisla. — Res, in tega si ne taji: prevaral je to bitje. Toda, kakšen pomen naj ima razmišljati o tem? Ali je to mogoče popraviti? In naposled, ali ji je napravil s tem kakšno krivico? Ali ima pomen, da bi se ji vsaj opravičil? Ta ženska, ki sedi poleg njega tako strašno mirno, tako vdano, kakor mrtva stvar, ki zre po dolgi cesti in mu na koncu te ceste hoče povedati brčkone samo to, da ga ima rada, — ta ženska vendar ne bi mogla dojeti smisla njegovega opravičevanja. Ali bi mogla doumeti, da se je moral zaročiti, da se bo moral z drugo poročiti zato, da bo samo tako lahko dobil službo? Ona je doumela samo eno stvar na svetu: sirota je, prepuščena milosti drugih ljudi, ki mora biti ponižna, mora vse napraviti, kar ji zapovejo, in se ne sme nikdar ob ničemer razočarati, zato ker nikdar ne sme z ničemer računati, zato ker enostavno ne sme imeti nikdar svojega življenja.

Ignacij je dognal to že zdavnaj, tedaj, ko jo je imel še rad. Nikdar se ni upirala ničemu, kar je bila njena dolžnost; njena dolžnost pa je bila tudi pozabiti na Ignacija. To je vedela sama dovolj dobro. Vendar pa mu hoče zdaj, ko je tako lepa prilika — na koncu te ceste — povedati, da ga ima rada, da ga je vedno imela rada in podobno. Ignacij ve prav dobro, kaj hoče povedati, in on: stisnil ji bo roko, nemarka bo še eno noč preživel z njo. Nič več.

"Ali si zaljubljena, Rozina?"

Velike oči, ki se ozrejo v Ignacija, niso začudene, tudi ničesar ne taji; vse je jasno v njih. "Ne. Zakaj bi bila zaljubljena, in v koga?"

"Tako — biti zaljubljen je vendar lepo, ne? Poiskala bi si kakšnega fanta, ki bi te rad imel."

Rozina odmaje z glavo. S tem pa vendar noče reči: Tebe sem imela rada, drugega ne morem in nočem. Ne, Rozina ne misli tako daleč. "Mene ne more nihče rad imeti."

"Zakaj tebe ne bi mogel?" Ignacij misli: zato, ker se je z njim spečala, ker je imela otroka.

"Sirota sem; nimam ničesar." Pa tudi to dognanje je hladno, njene oči se ne skaliijo prav nič bolj. Ona ve, da je tako na svetu od pamtiveka,

da je to določeno, da tega ni mogoče spremeniti.

"Pa če bi kdaj kdo prišel in rekel: Rozina, rad te imam. Hočem te vzeti za ženo — kaj bi mu rekla?"

"Saj ne bo prišel," se je nasmešnila. "To bi bil neumen, da bi prihajal k meni, ko ve, da mu nimam ničesar dati. — Če bi pa koga morala vzeti, bi ga pač vzela."

"Pa bi ga ljubila?"

"Morala bi ga ljubiti."

Ignacij kima. Tudi to spada pod dolžnosti. Vse, kar počne v življenju, vse je ena sama velika dolžnost, ki ji Rozina ne bo mogla nikdar uiti. Tudi najlepše človeške stvari niso iz vzete pri njej od dolžnosti. Ignacij gleda predse po ravnini. Hribi v daljavi, ki ob jasnih dneh tako lepo zožujejo in zapirajo to ravnino, so utonili v sivem jesenskem ozračju, ostalo je samo polje, z vlažnim, deževnim vremenom. Njive so razdrapane; velika jesen je nad njimi. Nikjer nikakega reda, samo tam, kjer so nove setve, tam je videti, da se bo življenje nadaljevalo. Koruzna polja so prazna, samo kupi krompirja stojijo pokoncu, krompirjeva polja so porasla s travo, krompirjeva trava leži suha, nagnita po razlogih, na vratacih so kupi makovišča, korenine konopelj, ki so jih kmetje odsekali, ko so konoplje popuili. Travniki za njivami so orumeneli, drevje je že zvečine golo; ptic ni nikjer, samo škorci še letijo prek polja. Daleč od ceste, med gozdovi so vasi, hiše z belimi stenami, s črnimi slamnatimi strehami. In nad vsem tem to oblačno, mrzlo, umazano sivo nebo, ki bo začelo vsak čas riniti, ko bo padal tisti drobnji jesenski dež, ki se bo otresal z neba tri dni, če ne morda ves mesec.

Ah, kako mučno, kako dolgočasno je vse to!

Kajpa, ljudje se ne vznemirjajo. Se delajo po njih. Tudi ne bodo pobegnili, ko pride dež. Obleka se jim bo prijala na telo. Ženskam bodo jope visele na grudih kakor umazane, mokre cunjice. Oni so vajeni tega, zakaj že sto in stoletja preživljajo večno enakost jeseni z mrzlim, neprijetnim dežjem. Saj ne vedo, da je v mestu drugače. In če vedo, ne mislijo na nemogoče stvari.

Kako mirno, mrtvo sedi Rozina na vozu. Nič je ne moti to nelepo vreme. Dežnike je pripeljala s seboj. Toda čeprav ne bi imela ničesar, nič se ne bi razburjala, če ju dež zajame. Saj ve prav dobro, da so jeseni s tem mrzlim dežjem neizbežne, da mora včasih ves dan delati na takem dežju, vsa premočena, in da se ogreje šele zvečer; Rozina ve, da v življenju pač nima pomena vznemirjati se, nima pomena o čemerkoli tuhtati, zato ker s tem prav nič ni mogoče doseči in spremeniti, temveč pojde vse tako naprej, kakor je od vekov določeno.

"Ali si želiš česa, Rozina?"

Šele čez čas se Rozina ozre po njem, toda spet tako strašno mirno, niti ne nezaupljivo. "Česa naj si želim?"

"No — takoj, karkoli. Vsak človek si nečesa želi, vsaj včasih."

Rozina odmaje z glavo. "Ne. Zakaj naj bi si česa želela?"

Res, zakaj naj bi si česar koli želela, ko dobro ve, da je neumno želiti si karkoli, kar se v življenju ne more izpolniti. Ona je vendar z vsem tako zelo zadovoljna, tako bi hotela večno živeti.

Življenje ima svoj pomen zanj samo v delu; in Rozina je srečna samo, kadar so ljudje dobri z njo, kadar ne kričijo nad njo. To je dovolj, česa večjega si ne želi.

"Ali bi dovolila, da ti nekaj podarim?"

(Dalje prihodnjič.)

Ko ta list prečitata, ponudite ga prijatelju, da se z njegovo vsebino tudi on seznaní.

NALOGA PRVIH AMERISKIH ČET pri izkrcanju na sicilskem obrežju je bila pripraviti teren ugodnim za izlaganje tankov, topov in druge težke opreme. Tako delo je treba izvršiti v silni naglici, ker sovražnik ne čaka. Tem inženirskim oddelkom se je naloga sijajno posrečila.

POROČILO S SEJE ODBORA J. S. Z., PROSVETNE MATICE IN PROLETARCA

dne 4. junija 1943

Navzoči na seji Filip Godina, Fred A. Vider, Frank in Angela Zaitz, Ivan Molek, Joško Oven, John Rak, Charles Pogorelec in Mary Oven.

Predsednik Joško Oven otvori sejo ob določenem času. Zapisnik prejšnje seje sprejet.

Glede zapisnika prejšnje seje, v katerem je bilo priporočeno, naj se poskrbi, da bi se Antona Zornika, kadar je na potovanju, boljše odškodovalo, pojasni Chas. Pogorelec, da se te stvari urejuje kakor najboljšo mogoče v korist vseh prizadetih.

Publikacije JDTD.—Upravnik Pogorelec je poročal, da so bili dohodki v prvih štirih mesecih tega leta prilično boljši kot pa sorazmerno leta 1942. Za naročnino smo prejeli \$204.11 več kakor pa v enakem času lanskega leta. Ni to kaj poseben napredek, a nekaj ga je vendarle. V istih mesecih tega leta smo dobili 67 novih naročnikov, napram dvajsetim v enaki dobi lanskega leta.

Dolga imamo za april in maj v vsoti \$738.86. Torej je prilično manjši kakor je bil. K zbiranju je pomagal prebitek koledarja, pa tudi prebitek Majkega glasa je k temu precej pripomogel.

Za kampanjo, ki je zasnovana s 1. julijem, so pripravne dokončane in upati je, da bo uspeša. Cilj ji je tisoč novih naročnikov. Izjavlja, da ima najboljše upe na uspeh.

Fr. Zaitz glede kampanje dodaja, da je načrt Chas. Pogoreleca razposlati pisma z vabilom na sodelovanje vsem zastopnikom in pa vsem tistim somišljenikom, od katerih se pričakuje, da bodo pomagali v tej akciji. On (urednik) pa bo povabil na sodelovanje dopisnike, v namenu, da rečejo tej agitaciji v korist vzpodbudno besedo. Dalje je upravnik Pogorelec predložil agitacijskemu odseku načrt, ki med drugim vključuje, da se bo pošiljala skozi nekaj tednov Proletarca vsem takim, ki jih zastopniki priporočajo, naročnino zanje pa se plača iz prispevkov onih, ki v tej kampanji prispevajo v ta namen.

Joško Oven pravi, da bo kampanja nedvomno uspeša, kajti kolikor je njemu znano, je Proletarac med čitatelji priljubljen in mu bodo pomagali. Treba pa jim je za to delo vzpodbude.

Filip Godina priporoča, da naj upravnik poišče v vsaki naselbini saj eno osebo, ki bo sodelovala z njim pri iskanju takih naslovov, na katere se bi bilo vredno obrniti. Angela Zaitz meni, da smo s to akcijo že skoro nekam pozni, kajti sklenili smo jo podzveti pred tremi meseci, a je še vedno v povojih.

Oven pravi, da se bomo vsled zamude pa sedaj toliko bolj potrudili.

John Rak priporoča razne stvari v prid tej kampanji, in meni, da bo dobro uspeša. Svetuje, naj se takim, ki so amatranci za naše somišljenike, po-

šilja list nekaj tednov na ogled, kar bo veliko pomagalo.

Pogorelec pravi, da to vključuje že originalni načrt.

JSZ.—Chas. Pogorelec pravi, da nima glade zveze nič posebnega. Aktivni klubi delujejo po starem, člani pa so večinoma aktivni v raznih drugih akcijah. A jasno je, da čim bo vojne konec, in še prej, bodo socialistične postojanke v borbi za ljudske svobodščine najbolj potrebne.

Prosvetna matica.—Tajnik Chas. Pogorelec poroča, da se odbor glede vsebine prihodnje knjige, ki jo bo izdala ta ustanova, še ni nič zednil. Pojasnjuje težave, a je uverjen, da bo knjiga vzel njim izdana.

Filip Godina priporoča, da naj se gradivo zbere čimprej. Meni, da ga imamo v naših drugih publikacijah dovolj takega, ki bi bilo vredno ponatisa. John Rak soglašja. Obljublja kot član te ustanove svoje sodelovanje pri zbiranju.

Razno.—Chas. Pogorelec pojasnjuje, da se ni še prispevalo tisoč dolarjev iz blagajne poverjenstva JRZ SANSU zato še ne, ker se gre radi obresti. Izvrši pa se izplačilo po 1. juliju. O tem se je posvetoval tudi s pomožnim tajnikom Sansa Mirko Kuhljem, ki je dejal, da se še ne mudi, izvršiti izplačila, ako se gre za obresti. Naj se prihrani vsak cent, kjer se ga more.

Vsota Sansu bo izplačana iz vloge, ki jo ima poverjenstvo JRZ v Jugoslovanskem hranilnem in posojilnem društvu.

Nadalje pod razno se razpravlja o raznih drugih zadevah, ki se obravnavajo v naši javnosti, nakar predsednik Joško Oven sejo zaključí ob 10:30 zvečer.

Joško Oven, predsednik, Frank Zaitz, zapisnikar,

Seja odborov JSZ, Prosvetne matice in uprave Proletarca

dne 2. julija 1943.

Prisotni Filip Godina, Fred A. Vider, Frank Zaitz, Angela Zaitz, F. S. Tauchar, Anton Zaitz, Ivan Molek, Joško Oven in tajnik Chas. Pogorelec.

Drugi udeleženci: Mary Oven.

Odsoten John Rak. Predseduje Oven.

Zapisnik prejšnje seje sprejet.

Uprava Proletarca. Upravnik Pogorelec izjavlja, da se stanje lista v splošnem izboljšuje. Število naročnikov je v prvih 6. mesecih za 32 višje v primeri z enako dobo l. 1942. Tudi finančno so bili vsi meseci prve polovice tega leta boljši razen enega, v primeri z enako dobo lanskega leta.

Letos smo prejeli na naročnini za prvih šest mesecev \$1.744.10, v letu 1942 pa \$1.472.74. Vsota letos je torej od lanske višja \$271.36. Junija smo dobili 13 novih naročnikov, črtanih pa je bilo 7, torej je napredek 6 naročnin. Tiskarni smo bili dolžni kon-

cem junija \$831.19, to je, račun za maj in junij. Ako se nam bo zamišljena kampanja kaj prida obnesla, upam, da bomo ta dolg izbrisali in potem izdatke sproti plačevali.

Kampanja za tisoč novih naročnikov se je pričela 1. julija. Kako bomo uspeli z njo, bo pokazala bodočnost. Doseđanje na vse zastopnike, a v načrtu imamo pridobiti za to akcijo tudi tiste somišljenike, ki so zvesti naročniki tega lista, a v agitaciji zanj običajno še niso sodelovali. Zanašamo se, da bodo v sedanjih pomagali.

JSZ.—V zvezi ni posebnih sprememb.

Prosvetna matica.—O tej ustanovi bo poročal njen odbor, ako je že dobil gradivo za prihodnjo knjigo.

Odeški.—Odbor za razširjenje Proletarca je izdal svoj proglas in se nadeja dobrega odziva. Upravnik razpošilja pisma in urednik pa ima nalogo to agitacijo oglašati v listu. Omenja, da to dela, in pa tudi pismeno, v kolikor utegne.

Posebna konferenca.—Bilo je sklenjeno že na prejšnjih sejah, da se naj aranzira ob priliki skupni diskuzijski sestanek v svrhu razmotrivanja o naših in pa širših problemih. Vršila se bo v četrtek 12. avgusta v SDC. Sklenjeno, da se nanjo povabi vse člane gl. odbora SNPJ, ki bodo one dni na seji svoje organizacije v Chicagu, in pa tudi vse druge soderge in somišljenike.

Tauchar pravi, da ako se tak sestanek skliče, bo družabni klub SDC skrbel, da bodo udeleženci dobro postreženi. Anton Zaitz vprašuje glede prejšnjega sklepa, da se skliče širši zbor v tem letu.

Fr. Zaitz pojasni, da četudi bi bil naš zbor potreben, bi ga v sedanjih okoliščinah ne mogli sklicati tako, da bi bil uspešen, samo za formalnost pa ni vredno. Filip Godina meni, da je glavna stvar sedaj le če moremo imeti kaj formalnega, za večji zbor pa se pobrigamo pozneje.

Anton Zaitz pravi, da je s svojim vprašanjem želel to, da se te razloge pove, da bodo v zapisniku. S pojasnili soglašja.

Prosvetna matica.—K poročilu tajnika o tej ustanovi se udeleže razprave, največ glede gradiva za prihodnjo njeno knjigo, Chas. Pogorelec, Ivan Molek, Tauchar in par drugih. Gradivo se zbira in knjiga bo izdana, kakor je bilo prvotno določeno.

Fr. Zaitz predlaga, da naj na konferenci dne 12. avgusta poda referat o Prosvetni matici in naših splošnih aktivnostih Chas. Pogorelec, Sprejeto.

Fr. Tauchar govori o SANSU in meni, da se bi tudi JSZ proglasila za podružnico. Pravi, da bi to na splošno javnost dobro vplivalo. V razpravi o tem je bilo rečeno, da se centralne organizacije ne proglašajo za

podružnice, čeprav vse sodelujejo, in to pravilo na velja tudi za zvezo. Naši posamezni člani delajo v podružnicah, pa klubi, in člani v društvih, torej smo sorazmerno zastopani kakor so druge centralne organizacije.

Joško Oven, predsednik, Frank Zaitz, zapisnikar.

Viljem Rus dokončal

Chicago.—Ob priliki seje gl. odbora SNPJ, ki se je vršila minuli teden, sem nameral Viljema Rusa znova vprašati za spis o zgodovini Slovenske svobodomiselné podporne zveze, ki bi ga objavil v prihodnjem letniku Ameriškega družinskega koledarja.

Vprašal sem njega in Kuhlja za izvršitev tega dela takoj po združitvi SSPZ s SNPJ, pa sta takrat oba rekla, da sta vsled združenja preobložena z drugim delom. Zanašal sem se, da bo Rus to nalogo izvršil kdaj pozneje, ker ne bi bilo prav, ako bi tako važna organizacija, kakor je bila SSPZ, v koledarju ne bila zgodovinsko opisana, kakor so bile vse druge, ki so prenehale.

Dogodilo se je, da Viljem Rus ne bo mogel izvršiti te naloge. Ko se je Mirko Kuhlje jutraj dne 10. avgusta ustavil s svojim avtom pred njegovim domom, da ga pelje na delo v urad SNPJ, ga je šla hčerka buditi, a se ji ni oglašila. Vsa preplašena je hitela ven in rekla Kuhlju, naj štopi v hišo.

Viljema Rusa je dobil mrtvega v postelji. Zadel ga je kap. Ze od smrti svoje žene, ki je preminula v začetku tega leta, pokojni Rus ni bil nič kaj zdrav. Zapušča tri otroke. Najstarejšemu je 18 let.

V uradu SSPZ je delal še ko je bil njen tajnik August Aučin. Za njim je Rus postal glavni tajnik in si ohranil ta urad do združenja z SNPJ. Na združitveni konvenciji je bil izvoljen za pomožnega tajnika SNPJ, ne da bi se bil kaj prizadeval za zmago, veliko pa so mu pomagali ostali delegati SSPZ.

V polemike se je pokojni Rus redkokdaj spustil. V aktivnosti izven svojega urada se je malo umešaval. Zgodovina SSPZ mu je bila odprta knjiga, zato bi bil baš on lahko napisal poglavje o nji, kar je objubil, pa ga je smrt prehitela.

Star je bil šele 56 let, doma iz vasi Breže, občina Jerzevica v kočevskem okraju. Njegov dom je bil v Pullmanu. Pokopan je bil dne 14. avgusta. V pogrebniški kapeli je imel poslovljni govor Vincenc Cankar, ob grobu pa društveni predsednik Berljavec. Pogreba so se udeležili vsi člani gl. odbora SNPJ, ki so imeli tiste dni svojo sejo, in mnogo drugih njegovih prijateljev.

Pokojni Rus je bil naročnik Proletarca od leta 1919. Ni bil sicer naš aktiven somišljenik, a tudi nasproval ni, pač pa je dostikrat rekel dobro besedo v pomoč našim akcijam.

Casten mu spomin! —c.

SISTEM SOCIALNE ZAŠČITE KLIČE PO IZPOPOLNITVI

(Nadaljevanje s 1. strani.)

jemnikov brezposelne zavarovalnine je bilo junija 1940, namreč 1,268,566 oseb.

Sedaj je število brezposelnih majhno, naraslo pa bo v milijone čim se ustavi municijska industrija.

Izpopolnitveni predlogi

Predlogi za izpopolnitve socialnega zavarovanja vključujejo načrte za bolniške podpore, za zdravniško oskrbo, za kritje stroškov bolnikov, ki so poslani v bolnišnice itd. Ta dodatna zavarovanja bodo seveda pomenila tudi večje prispevke. Glavni načrt določa za socialno zavarovanje 6 odstotkov delavčeve plače, in zanje bo deležen tudi večjih pokojnin in brezposelne podpore kot jih sedaj prejemo.

Čimboljše državno zavarovanje vseh, ki so odvisni od dela za svoje preživljanje, je najboljša socialna zaščita, sploh edina, na katero se je zanesti.

KRITIČNA MNENJA, POROČILA IN RAZPRAVE

KOMENTARJI

"Srbobran" objavlja napade na Roosevelta in na njegovo politiko iz "Slobodne reči", ki jih je pričela do 21. junija 1941. "Slobodna Reč" je srbski list, ki so ga ustanovili hrvatski komunisti za propagando med Srbi. Kot do omenjenega dne drugi listi kominterne, tako je tudi "Slobodna Reč" udrihala po imperialistični vojni in po predsedniku Rooseveltu, češ, da nas siloma tira vanjo. Od 21. junija 1941 dalje so isti listi najglasnejši v apelih za večanje vojnih naporov in "Srbobran" dela primere, kako so se spremenili v enem samem dnevu. Ameriški vladi, posebno uradu za vojne informacije, je delovanje posameznih časopisov znano, tudi če bi Petrak od Zajedničara in uredniki Srbobrana ne drezali znova v takratno pisanje hrvatskega Narodnega Glasnika in srbske Slobodne Reči.

Rim je bil proglašen za "odprto mesto", zato da ga bi ameriški in angleški letalci več ne napadali. Nekaj bomb so mu že dali okusiti. "Odprto mesto" pomeni, prvič, da se vlada iz njega umakne in pa da odpravi v njemu vse, kar služi njeni vojni. Badoglio tega ni storil, pač pa se zanaša, da bo proglašenje Rima za odprto mesto zadostovalo zato, ker papež se posebno želi, da se "večnega mesta" ne bi več napadalo.

Frank Kerže je zelo nezadovoljen s starino v Sansu in pa v JPO-SS. Naj se umakne mlajši generaciji, ji pravi, le Adamič in Rogelj naj ostaneta na njihovih mestih. Lahko bi rekli, da je kritika dobra, če pomaga h konstruktivnosti. Da-li je Keržetova take sorte, je drugo vprašanje. Sicer pa razpravljajo o tem v tej številki Joseph F. Durn, ki se lahko tudi prišteva, kot sam ugotavlja, k "mlajšim".

Glas naroda je zvišal naročnino za en dolar na leto. To je menda prvi slovenski list, ki je to storil, od kar smo v vojni. Angleški dnevniki pa so jo že skoro vsi zvišali v prvi polovici leta in ob enem zmanjšali obseg. Glas naroda zvišanje naročnine opravičuje z večanjem cen papirja in tudi vse druge tiskarske potrebnosti se draže. To je edin razlog, čemu se cene naročnine višajo. Precej listov pa je že prenehalo, ker jih bi v sedanjih razmerah niti to ne bi rešilo. Ze precej časa tega je Glas naroda uknil svojo sobotno številko in vzelo oboje v poštev, je zvišanje precejšnje, a mu bo izdatke vzlic temu težko zmagovati. Kajti

čas, ko je bil Glas naroda najbolj razširjen slovenski list v Ameriki, so že pred več leti minili.

Radniška Borba v Clevelandu se je postarala v "tri in pol stoletja", oziroma trdi, da že toliko časa širi marksistično luč. Ustanovljena je bila pred 36. leti. Kako ji je mogel urednik starost čudežno zvišati v "tri in pol stoletja", je njegova skrivnost.

Ameriška domovina, ki ima menda v novinarskem in političnem svetu tako dobre zveze kakor na primer New York Times, pravi v uvodniku v izdaji iz dne 13. avgusta o novi jugoslovanski vladi tudi tole:

"Tik pred invazijo zaveznikov na Balkan je bila konstituirana nova (jugoslovanska) zamejna vlada v Londonu in od prejšnje vlade je ostal v kabinetu edini general Mihajlovič kot minister armade in zračne sile.

All homo rekli, da ga je ponovno imenovala spet kaka srbska klika? Niti malo ne. V novi vladi, dobro zapomnite, ni zdaj nobenega politikarja, ampak samo izvršni uradniki in vojaki. To pomeni, berite pazno, da je zdaj konec vseh političnih splet-karj in mahinacij v Jugoslavijo in da je zdaj postavljena vlada, ki bo ostala, dokler ne bo Jugoslavija osvobojena in dokler ne bodo v osvobodjeni Jugoslaviji volitve v parlament."

Kdor ve, ve! Ameriška domovina torej ve, da je nova jugoslovanska vlada bila ustanovljena "tik pred invazijo zaveznikov na Balkan", kar pomeni, da ameriške, angleške, francoske in kanadske čete že marširajo po njemu. Tako je Debečev dnevnik dosegel "scoop" pred vsem drugim dnevnim časopisjem v Ameriki. In da "A. D." res ve reči, ki so drugim neznane, pojasnjuje v istem članku:

"Da so odleteli od vlade vsi politikarji, je vzrok za, tako sodimo, in kot smo poučeni iz zanesljivih virov (pa ne iz Londona), ker je kralj Peter hotel tako. Vemo namreč, da je kralj zahteval od vlade dr. Trifunovića, naj se kabinet javno izjavi za federativno ureditev države! To niso nobene flaze, to je fakt. In veste, kdo ga je porazil v tej zahtevi? Večina srbskih ministrov, katerikoli je bilo iz desetih devet za Veliko Srbijo."

Kajne, kako dobro je, da premoremo Slovenci dnevnik, ki ve, kaj so flaze in kaj so točne informacije. "A. D." meni, da je Peter to spremembo izvršil prekone v sporazumu z angleško in mogoče tudi z ameriško vlado, prejšnjo vlado pa je v sporazumu z istimi krogi zavrgel, ker se ni hotela izreči za federativno Jugosla-

ZAVEZNIKI bodo kmalu imeli več italijanskih generalov kakor pa Italijani. Precej je bilo vjetih v Libiji in Tuniziji, sedaj pa v Siciliji. Na vrhni sliki na desni je ujeti general Giulio Caesar in člani njegovega štaba. Slikani so bili v ameriškem jetniškem taboru, kjer se jim ni treba nič več brigati za vojno.

vijo. Prav tako sporazumno z angleško in ameriško vlado je ostal po mnenju o vsem poučene "A. D." v kabinetu Draža Mihajlovič, oziroma trdi, da lahko prišeže v to. Zato vprašuje:

"Kje so zdaj partizani, komunistični partizani, da se bomo razumeli? Zapomnite si enkrat za vselej vsi tisti, ki hočete igrati v bodoči Jugoslaviji vlogo komunističnih komisarjev, da Washington in London ne bosta nikdar priznala v Jugoslaviji kake komunistične vlade, slasti pa ne ameriški senat, ki bo moral končno potrditi vsako pogodbo... Na Balkanu, odnosno v vsi Evropi, bosta imeli po tej vojni glavno besedo Amerika in Anglija in če komu to ne bo všeč, se lahko zaleti v zid, pa mu ne bo nič pomagalo."

Na seji gl. odbora KSKJ so razpravljali tudi o akcijah za materialno pomoč Slovincem v starem kraju. Odbornikom je bilo prečitano pismo Zveze slovenskih župnij, ki se v svoji okrožnici potožuje nad nezadostnim sodelovanjem nekaterih odborov KSKJ — pisca je bila menda namenjena v gl. tajnika Josipa Zalarja, in zapisnik nato ugotavlja, "da je prišel gl. odbor do zaključka, da vsebina pisma (ki ga je poslala zveza slovenskih župnij) ne odgovarja resnici in gl. odbor takla predprijavil odločno odklanja. Tik nato pa isti zapisnik vsebuje resolucijo duhovnega vodje Rev. Butale, s katero naj bi KSKJ odobrila delovanje pomožne akcije zveze slovenskih župnij. Bila je sprejeta, ni pa rečeno, ali so glasno ali le z večino glasov. Ko je bila ta resolucija odobrena, je predlagal J. Zalar drugo, s katero naj bi KSKJ odobrila apel na zvezo slovenskih župnij, da naj raje sodeluje z JPO-SS kot pa da bi vodila samostojno pomožno akcijo. Njegova resolucija je bila soglasno odobrena, dasi je, kot trdi v Ameriški domovini predsednik zveze slovenskih župnij, Rey. Slajc iz Loraina, z Butalovo resolucijo v navzkrižju. Druge nezdode vled tega nesoglasja menda ne bo, razen da bo Joseph Zalar še deležen graje. Saj lorainski župnik mu z njo precej strogo preti.

Jugoslovanski odbor, ki je zboroval dne 7. avgusta v SND v Clevelandu, je dobil v Ameriški domovini z dne 14. avgusta ostro obsodbo, Sans pa pretnjo. Zahteva, da Adamič in Rogelj izstopita iz Sansa, in da si Sans takoj dobi možnega tajnika, ki bo razumel Sansove naloge. Pretnja pa je v sledečem stavku: "Ako odbor Sansa tega v najkrajšem času ne stori, potem bomo povzeli druge korake, da bomo pred ameriško javnostjo oprali slo-

vensko ime, ki je sedaj oblateno s komunistično godljo." V komentiranju se je jugoslovanska odbora pravi, da so se je udeležili, sodeč po obrazih, večinoma sami hrvaški in srbski komunisti, pa par slovenskih. In ger angleška in ameriška vlada komunistov nočeta podpirati, oziroma delujeta proti njim, je nevarnost, da izgubimo Primorsko in Koroško, ako Adamič in Rogelj ostaneta v Sansu. In če nam ameriška in angleška vlada Primorsko in Koroško odrečeta, bosta Adamič in Rogelj odgovorna. Svet je torej zelo čudno "zmeštran". Čimbolj se ga razvzvoljava, bolj je v voljih.

"A. D." je odločno zoper to, da se bi prej omenjeni jugoslovanski odbor podpiralo iz Sansove blagajne. Iz zanesljivih virov ve, da eden Sansovih odborov, navzoč na dotični seji ni glasoval za to Adamičev "dete" ne ve pa kako so glasovali Kristan, Kuhelj in Rogelj, ki so bili na tisti seji ostali trije zastopniki Sansa. Tudi ugotavlja, da se je vršilo zborovanje za "zaprtimi vrati", torej ni mogla poslati nanj opazovalca, da bi poročala, kako so razpravljali in sklepali. Ve pa, da "je namen te seje bil, kolikor je bilo razvidno iz vabila nanjo, da se bo zahtevalo od zaveznikov priznanje partizanske (komunistične) vlade v Jugoslaviji." Predno nastane mir bo torej še veliko boja tudi v slovenskem tisku in med strujami, pa še tudi potem. Predno se svet v teh zgodovinskih potresih ustali, bo vzelo še mnogo časa. Pri "A. D." pozabljajo, da je glavna točka vsega spora koncom konca borba za ohranitev uredbe, v kateri naj bi le nekateri udobno živeli, in pa med onimi, ki si prizadevajo, da naj bodo dobrine človekovega ustvarjanja vsem v korist. Te vrste borbe so klali v vseh časih. Goreli so v smoli na križih v starem Rimu, bili pobijani ob zidanju piramid, bičani na ruskih stepah in streljanji v stankah v ameriških mestih. Uradnim komunistom se lahko očita veliko zmot, napak in grehov, toda borba med onimi, ki hočejo udobje brez dela, in tistimi, ki delajo, se bo nadaljevala tudi ko imena "komunist" nič več ne bo.

O Ante Paveliću smo v tej koloni po padcu Musolinija pisali, da ga nedvomno jako skrbi, kam bi pobegnil, ko postanejo tla prevročna tudi zanj. Dne 13. avgusta pa je bilo v Chicago Daily News Foreign Service poročano, da se je ju-naški poglavnik neznano kam zgubil. K poročilu je bilo do-stavljeno, da vest ni še potr-jena. Morda je bila povsem iz-

mišljena, a resnica je, da znu streže po življenju mnogo Hrvatov in da so ga partizani obsodili v smrt. Svoje obsodbe izvrše čim jim je dana priložnost, čeprav pri tem tvegajo tudi svoja življenja.

V času marelarske diplomacije so bile demokracije apizarske napram fašističnim diktatorjem, pod pretvezo ohranitve miru, sedaj pa skušajo biti apizariji diktator Franco, madžarski in italijanski fašisti, pa bolgarski in rumunski, v namenu, da si rešijo svojo kožo in pa svoje imovine. Ko so bili demokracije apizariji, je bilo to za demokracijo jako slabo. In če bodo sedaj popustile fašističnim apizarijem, bo to prav tako katastrofalno, kakor romanja angleških in francoskih demokratskih državnikov leta 1938 k Hitlerju na njegov grad pri Monakovu.

TO IN ONO IZ CLEVELANDA

Tukajšnja podružnica JPO-SS, v okrožju SDD na Waterloo Rd., pripravlja veliko prireditve, ki bo vsled svojega programa in namena nekaj posebnega. Vršila se bo 24. oktobra v omenjenem Slovenskem delavskem domu.

Zavzeli smo se, da nam mora v namen, za katerega smo se zavzeli, prinesiti najmanj en tisočak. Umevno, da ves prebitek je namenjen rojakom v trpeči Sloveniji. Ob tej priložki bo izdana tudi brošurica s sporedom in oglašji. Določilo se je, da bodo vpisani v nji vsi, ki so v ta namen kaj prispevali od početka pa do te prireditve. Kdor torej želi svoje ime v knjižici, naj prispeva sedaj.

Nabiralke oglasov so imele dokaj dovoljen uspeh. Na prireditvi bodo oddane tri nagrade. Prva bo vojni bond v vrednosti \$25, drugi dve pa po \$5 v vojnih znamkah. Da bo uspeh tudi v tem oziru, je potrebno, da sežete po tistih listkih, ki že nekaj časa krožijo med nami.

V sporedu bodo pevске točke, kratka igra, ki jo režira J. Steblaj, Janko N. Rogelj pa je bil povabljen, da nam poda kratek govor, ki se je odzval. On je zelo delaven v tej akciji. Po sporedu bo udeležencem postreženo z večerjo, potem pa bo plesna zabava v obeh dvoranah SDD. V vrhni bodo igrali Vadnalovi, v spodnji pa Barbič ml.

Imamo še eno postojanko, namreč podružnico Sansa št. 48, ki je z delom nedavno pričela. Za ustanovitev obeh teh podružnic se je zavzelo na mo-jo iniciativno društvo "V boj" št. 53 SNPJ. Sklicali smo sku-

paj zastopnike društev in tako se je pričelo z delom. Res, da smo z zadnje omenjeno postojanko pričeli nekam pozno, toda ne pa prepozno, če se hočemo res izkazati v aktivnostih, ki jih vrši SANS. Društva so se precej povoljno odzvala in upamo, da pristopijo tudi tista, ki se dosedaj še niso prijavila.

Med nami je vse preveč cin-canja, kar ni častno za nas. Posebno sedaj ne, ko se usoda z našim narodom v stari domovini tako kruto igra. Ameriški Slovenci za osvoboditev naših rojakov lahko veliko storimo, posebno v akciji za združeno Slovenijo, ker v tej vojni mi lahko govorimo zanje, do-čim so oni tam potienjeni ob steno.

Zgoraj omenjena podružnica je zbrala dosedaj \$300, kar je v tem kratkem času lepa vsota, a vzlic temu premajhna, upoštevač velikost naše naselbine.

Ameriški Slovenci bomo morali doprinesti večje žrtve kot smo jih, če hočemo razne imperialiste prepričati, da so tudi Slovenci narod, ki je vreden združitve v eno deželo in svobode.

Minule tedne smo imeli tu v ta namen par važnih sestankov. Prišli smo skupaj uradniki podružnic v Clevelandu in razpravljali kako bi čimbolj povečali aktivnosti in dohodke ter s tem zainteresirali vse naše ljudstvo v to potrebno akcijo.

Priporočano je bilo, da naj se ustanovi za vse to gibanje centralni odbor, v katerem naj bi sodelovali tudi tukajšnji člani širšega Sansovega odbora, ki so bili izvoljeni 5.-6. dec. 1942 na Slovenskem narodnem kongresu v Clevelandu. Njihova moralna dolžnost je sodelovati in bilo je sklenjeno, da se jih povabi na prihodnjo sejo, ki bo 26. avgusta.

Drugi sestanek se je vršil 6. t. m. v SDD. Aranžirala ga je podružnica Sansa št. 39 večer pred konferenco zastopnikov ameriških Jugoslovancev, ki se je pričela 7. avgusta. Navzoči na sestanku omenjene naše podružnice so bili tudi Etbin Kristan, Louis Adamič, Joseph Zalar, Mirko G. Kuhelj in Janko N. Rogelj, vsi od eksekutivne Sansa. Sestanek se je udeležilo okrog sto interesirancev.

Nič preveč častna ni bila za našo naselbino ugotovitev, da tukajšnji Slovenci, ki tvorimo četrtino ameriških Slovencev, preporno nismo še organizirani v prid te akcije toliko kakor drugod. Upam, da bo posledica tega sestanka več aktivnosti za Sans tudi v našem mestu. Res, da nam v Clevelandu vzame časa za prebujitev, ampak naselbina vzlic temu stori vselje svojo dolžnost, kadar gre za naše narodne zadeve.

Na vprašanja sta na sestanku 6. avgusta odgovarjala Kristan in Adamič. Med drugimi je bilo vprašanje, koliko je že Sans storil za vjetnike slovenskega porenka, ki so služili v Italijanski armadi. Dalje je bilo poročano o ustanovitvi posebne odbora, ki si je dal za

nalogo nabirati prispevke njim v pomoč.

Pojasnjeno je bilo, da se je Sans za stvar zavzel in pletiral pri vojnem oddelku, da naj se s slovenskimi vojnimi vjetniki ne postopa kot s sovražnimi vojaki.

Treba pa je vpoštevati, da so se borili v italijanski armadi — hočeš nočeš — proti zaveznikom, in ameriška vojaška oblast med ujetniki ne dela kakih posebnih razlik. Tudi je dejstvo, da se jim v ameriškem ujetništvu godi veliko boljše kot pa se jim je v Mus-solinijevi armadi. Ker so ujetniki, se ne smejo svobodno gibati, a tudi tam se niso smeli. Imajo pa tu dovolj hrane, obleke in zdravstvene oskrbe, da sedaj saj lahko žive kot ljudje.

Izrečena so bila mnenja, da s fehtarijami zanje in z drugimi na levo in desno se le bega ljudi in ob enem se z njimi daje oporo onim, ki se pišejo Janez Nedam in Mica Skopuhova, kakor jih označuje Janko N. Rogelj.

Je lepo, da sočuvstvujemo s temi vojnimi ujetniki, a ob enem moramo razumeti, da niso prišli s slabega na slabše, ampak pod humanitarno oskrbo strica Sama. Nujno potrebno pa je, da se brigamo za stotisoče onih revežev v okupirani, podjarmljeni domovini, ki bodo odvisni od naše pomoči čim bodo osvobojeni.

V ta namen Sans in JPO-SS lahko še veliko storita in pa posamezni njuni odborniki ter člani, posebno še L. Adamič, ne pa kak jugoslovanski poslanik Fotič ali pa dr. Mally, kakor je bilo sugestirano.

"Ven s starino!" kliče v svoji koloni v Enakopravnosti Frank Kerže. Well, ne vem, kako bi bilo, ako bi njegova obveljala, da naj se prepusti vse "tamladim".

Ne rečem, da je nekaj naše mladine briljantne, a žal premalo, pa mora vsled tega "starina" nadaljevati, če hočemo ameriški Slovenci živeti, dokler vseh ne pretopi "melting pot" v ameriški rod.

Kerže omenja v svoji koloni v razpravi o mladini tudi nekaj imen Clevelandčanov, katerim daje priznanje menda zgolj vsled njihovih političnih služb. Nimam nič proti temu, toda izvemši G., katerega mnenjuje, so drugi v njegovem seznamu še proketo malo žrtvovali za narod. Poznajo ga najbolj takrat, kadar rabijo njegov (nagrodov) "push".

Tudi v Sansu je za Keržeta vse zanič, razen Adamiča, pri JPO-SS pa je kaj vreden le Janko N. Rogelj. Čast obema, ker res delata (oba menda še spadata v mladeniško dobo, v kakršno bi se lahko tudi jaz prišteval). Ampak v vseh naših naselbinah, torej tudi v Clevelandu, pomaga v narodnih akcijah največ starina in njej gre zaslug, da imamo kar imamo.

Gledati kritično, kakor motri vse naokrog F. Kerže, je laglje, kakor pa delati. Vrh tega s takimi argumenti ubija voljo med onimi, ki delajo, to- (Nadaljevanje na 5. strani.)

PRISTOPAJTE K SLOVENSKI NARODNI PODPORNJI JEDNOTI

USTANAVLJAJTE NOVA DRUŠTVA. DESET ČLANOV (IC) JE TREBA ZA NOVO DRUŠTVO

NAROČITE SI DNEVNIK "PROSVETA"

Naročnina za Združene države (izven Chicaga) in Kanado \$6.00 na leto; \$3.00 za pol leta; \$1.50 za četrt leta; za Chicago in Cincero \$7.50 za celo leto; \$3.75 za pol leta; za inozemstvo \$9.00.

Naslov za list in tajništvo je: **2657 So. Lawndale Avenue Chicago 23, Illinois**

PRVA SLOVENSKA PRALNICA

Parkview Laundry Co.

Fina postrežba — Cene zmerne — Delo jamčeno

TELEFONI: CANAL 7172-7173

1727-1731 W. 21st Street CHICAGO 8, ILL.

ZA LICNE TISKOVINE VSEH VRST PO ZMERNIH CENAH SE VEDNO OBRNITE NA UNIJSKO TISKARNO

Adria Printing Co.

1838 N. HALSTED ST. CHICAGO 14, ILL.

Tel. MOHAWK 4707

PROLETAREC SE TISKA PRI NAS

Iz SANSovega urada

3935 W. 26th St., Chicago 23, ILL.

Iz srca do srca

Dne 7. avgusta je bil oddan po radiu iz New Yorka v staro domovino govor Etbina Kristana. Tiste globoko zamišljene besede se glasijo takole:

"Slovenija, majhna si, toda tvoja duša je velika in močna. Tvoje sile hudobnosti grezijo tvojemu ljudstvu z uničenjem, ali tvoji mošči in žene se borijo za življenje, za luč, za svobodo. Tvo junaški odpor cenijo povsod, kjer hočejo ljudje biti svobodni in posebno iskreno v tem domu prostosti v Ameriki. Eratje in sestre, vi veste, da je zmaga na pohodu in da bodo morale fašistične tolpe kmalu dati od sebe domove in zemljo svojih žrtev. Tedaj se Slovenija zopet dvigne zedinjena in svobodna kot članica r.ve, demokratične Jugoslavije.

Na tisoče vaših rojakov je v obročih silah Strica Sama; drugi tisočeri izdelujejo orodje, hrano in druge potrebščine za naše in za Združenih narodov vojske, ker vedo, da pomeni zvezdnata zastava demokracijo in pravičnost za vse.

Vem, da vas osiromašna propaganda ne more zvesti in da razumete neprecenljivo vrednost enotnosti za zmago. Med tem, ko se imamo bojevati proti fašizmu na bojnih poljanah, v tovarnah, v gorah in pod zemljo, moramo pa tudi preprečiti, da bi njegova propaganda uspešna. Tukaj smo združeni svobodni Slovenci, Svobodni Srbi in Svobodni Hrvatje v delovanju za en ideal, za demokratično Jugoslavijo, zgrajeno na načelih bratstva in svobode, ki naj dobi svoje dostojno mesto v zvezi balkanskih narodov in v novem svetu, ki bo moral biti prost in močan, da lahko v kalu zatire vsak poskus nasilnosti.

Če je bil nekdanj čas, ko so bili Slovenci in Jugoslavlani sploh komaj znani v zunanjem svetu, se danes vaša imena v tej deželi izgovarjajo z ljubeznijo in spoštovanjem. Narod, ki rajši umira, kakor pa bi bil sužnji, ne morejo poginiti in s sedaj neizogibno zmago Združenih narodov se bodo uresničile Gregorčičeve besede:

Pepeln dan ni dan več tvoj, tvoj je vstajenja dan!

Bratje in sestre, bodite pripravljani, da pozdravite zvezdnato zastavo, kadar zavihra na vaših obalah v družbi s slavimi zastavami drugih zaveznikov. Bodite pripravljani, da pozdravite svoje prijatelje, ki se bojujejo za naše skupne ideale. Kakor so se oni tako tečno zblizali, da peklenska sila ne more razbiti njihove sloge, tako pospešajte tudi vi vzajemnost v tej uri potrebe!

Spomnite se na velika dejanja angleške vojske proti neizmerno močnejšim sovražnim silam v Afriki, na čudoviti odpor Avstralcov in Novozelancev! Pogledjte na mesta in bojišča na Daljnem vzhodu in ohranite v mislih neumrjčova zve-toba kitajskega ljudstva! Njakeor ne morete pozabiti imen Leningrada, Moskve in Stalingrada, niti ne slave rdeče armade, ki je zavekomaj spojena z njimi. In počastite Ameriko, ki je bila pred dvema letoma še v miru s svetom in nepripravljena za vojno, pa sedaj za zadaja udarec za udarcem nekdanj baje nepremagljivim trumam teme.

Dolga je bila noč. Toda kakor je dejal Aškerc,

saj čim temnejša kdaj si bila, tem svetlejši ti sledil je dan.

Zarja rdeči vrhove vaših gora — dan ni več daleč. Slovenci, Jugoslavlani, kadar doseže sonce svoj zenit, bo sijalo na nov svet, na svet svobode, enakosti in pravičnosti. S svojo hrabrostjo, s svojimi ogromni žrtvami, a svojo zvestobto ste si pridobili ljubezen in spoštovanje vseh svobodoljubnih narodov, med njimi Zedinjenih držav. To morate ohraniti za vse bodoče čase, ko bodo vaša polja zopet rodila, se belile vaše obnovljene

vasi in po vaših mestih cvetela znanost in umetnost, vaši otroci pa bodo enakopraven narod med enakimi narodi sveta.

Mi verujemo v vas ter vam pošiljamo pozdrave in srčne želje za zmago in svobodo.

Zivela zedinjena Slovenija v demokratični, svobodni Jugoslaviji!

Clanski imeniki naših podružnic

Združeni odbor slovenskih, srbskih in hrvaških Amerikancev misli izdajati svoj buletin ter ga pošiljati vsem članom in članicam naših podružnic.

Zato je potrebno, da sestavljate vsaka naša podružnica imenik svojega članstva — imena in naslove — ter ga pošlje čim prej semkaj v naš urad, bržko prejme od nas nalašč za to izdelane pole.

Naše gibanje

Od 5. do 12. avgusta so nam poslale svoje prispevke sledeče podružnice: št. 1 SANS, Detroit, Mich., \$100; št. 6, Ely, Minn., \$14.75; št. 9, Willock, Pa., \$5.67; št. 12, West Alliquippa, Pa., \$12.45; št. 37, Joliet, Ill., \$222; št. 45, Sheboygan Wis., \$2.40; št. 50, Denver, Colo., \$21; št. 53, Johnstown, Pa., \$6; št. 65, Worcester N. Y., \$17.25; št. 67, Los Angeles, Calif., \$26.50.

Westmorelandská federacija SNPJ, Export, Pa., je nam po svojem blagajniku Aleksu Skerliju poslala prispevek od \$50 tej organizaciji v podporo. Imenovani blagajnik je ob enem poslal tudi \$5, ki so jih darovali Jos. Britz iz White Valleyja (\$2.00), dr. štev. 317 SNPJ (\$1.50) in on sam (\$1.50).

Dr. št. 34 SNPJ Indianapolis Ind. ki je sklenilo da bo prispevalo vsak mesec po \$2 je nam poslalo \$8.00.

Shodi seje, restanki in riredite

Podružnica št. 2, Chicago, Ill., je na svoji zadnji seji sklenila, da bo imela dne 20. novembra v prostorih na 1638 N. Halsted St. veselico Slovenskemu ameriškemu narodnemu svetu v korist.

TO IN ONO IZ CLEVELANDA

(Nadaljevanje s 4. strani.)

rej največ med starino, ki vztraja že leta in leta.

Chicago ima F. Kerže še posebno na piki. Verjetno, da je Kerže tu in tam v pravem. Nikakor pa ni v pravem, ako cika na Etbina Kristana, ki je predsednik Sansa. Ta mož ima vzlic svojim letom več energije kot pa stotine "mladine", ki jo Kerže kliče na plan, pa jo s svojo slovensko kolono ne bo nikamor privabil.

Cemu ne pride poleg? Pozvana je, kot vsi drugi slovensko čuteči ljudje, ako ji ni vseeno, kaj se zgodi s slovenskim narodom.

Jih je nekaj med našo mladino, ki pomagajo. A večina je brezbrizna. Za narod ne stori ničesar brez \$\$\$. V ospredju je rada, toda le malokateri izmed njih iz idealističnih nagibov.

Kerže dobro piše in v marsičem se strinjam kar izvaja, ne pa z njegovimi kritikami, ki tako črnogledno motre vse pojave v naši javnosti. Takoj v početku se je obregnil ob Sansa, tako kot takrat neki Barbertončan. Danes ni čas za sejanje stagnacije — sedaj je čas dela! Starina lahko pomaga v tem delu toliko kot mladina. In če slednje ni, odpade vse delo na starejše. Tudi "pipci" so dobrodošli. Pri partizanih se bore starci in mladi za osvoboditev. Otroci, matere in žene.

F. Kerže bi lahko vedel izkušenj, da smo pri vsakem delu na našem narodnem, kulturnem in društvenem polju vedno eni in isti. Vsa vabila na sodelovanje nič ne izdajo.

Ko je bil Vatro Grill še urednik Enakopravnosti, je v neki številki zapisal, da le pet odstotkov našega naroda v tej deželi nosi vse breme raznih

aktivnosti na svojih ramah, drugi pa so za nas mrliči.

Mislil, da ne bo nikomur izmed delovnih preveč žal, če se ga "upokoji" pri teh zastojnih delih, čim bo uvidel, da so ga "mladi" pripravljeni nadomestiti. Ako pa stari pušče in mladi ne poprimejo, bo odina posledica toliko prejšnji izboris našega naroda v "melting potu".

Seveda je res, da ne gre vse tako kakor bi kdo rad. A ljudje, ki delajo, verujejo v pregovor, da je "potrpljenje božja mast". Glavni vzrok, da šepamo v aktivnostih, bo pač ta, da ni mladine zraven, ki jo Kerže poziva v sprejem odgovornosti in vodstva.

Meni se zdi velik vzrok zastojta to, da hočemo preveč "voditeljev". "Kibički" pa naj bi delali in nosili žrtve vseh naših naporov. K sreči nas je v naselbinah še nekaj takih "kibičkov" in "pipcev", ki skrbe, da se delo nadaljuje.

Toda ko odnehajo ti stari "pipci", potem adio naši časopisi, naši domovi, naše društveno življenje in menda tudi slovenske cerkve. Le podporne organizacije bi še živele, ker so v njih \$\$\$, pa se bi zavarovancem zdelo škoda, da bi zapustili zavarovalnino, ki jih imajo v njih.

Našo mladino domovina in njenih staršev ne zanima kaj posebno. Tu ima vse priložnosti za uveljavljanje v širokem ameriškem svetu, torej čemu bi se ograževala v male slovenske grede! Tako si misli in po tem se ravna. Domovina njenih staršev je ne zanima. So izjeme, toda redke. Temu se ne more več odpomoči. Mladina je slovensko starino preostala in se osredotočila v širokem ameriškem svetu. Nam se ne bi mogla več prilagoditi, pa če ji bi to brat Kerže še tako priporočal. Vzgojo med njo smo pred leti zamudili in sedaj je prepozno. Torej naj nadaljuje "starina" s pomočjo tiste mladine, kolikor je idejno naše. Na ostalo je nesmiselno apelirati.—Joseph F. Durn.

Joe Kotar piše uredniku Northville, Mich. — Tvoje pismo sem prejel po precejšnji zamudi. Vzrok je, ker sem se izselil iz Detroita. Z ženo sva gostilno prodala in si kupila malo farmo 30 milj od Detroita. Obsega 16 akrov. Na pošti sem pred odhodom sporočil svoj novi naslov, zato se mi zdi zelo čudno, čemu je pismo tako dolgo potovalo. Večino druge pošte sem redno prejemal, čeprav je bila naslovljena še na stari naslov.

Vprašuje me za mnenje o zadnjih plemenskih bojih v Detroitu, ki so vzplamteli junja t. l. Gotovo so o njih že drugi poročali, dasi tega točno ne vem, ker Proletarca vsled preselitve nekaj tednov nisem dobil. O rasmem problemu se sicer še razpravlja, a kar se izgredevov samih tiče, niso več novice.

Mržnja proti črnecem je stara stvar. Dobil so jih v naše južne države siloma za sužnje, jih izkoriščali ter sovražili ob enem. Po mojem je največji vzrok temu napačna vzgoja. Črnec so držali v ignoranci zato, da so jih beli lahko imeli v podjarmljenju in pa toliko bolj zaničevali. A krivda ne pade na vse bele ljudi.

Vzemimo na primer slovensko naselbino v Detroitu in z njo vred lahko vse druge. V nji bi zaman iskali tisto neukročeno sovraštvo proti črnem, ki med belopoltnimi Američani, posebno na jugu, kar puhti togote nad njimi. V izgredivih proti črnem bi Slovencev ne našel, ker so delavsko vzgojeni. Sicer so tudi med nami taki, ki imajo predsodke ali pa tudi ekonomske vzroke proti njim, toda v pobljanje črnecv jih ne bi dobil.

Proletarcev gre veliko priznanje, ker vsa leta, od kar izhaja, delavce uči, da socialnim krivicam ni vzrok to, da ima nekdo črno ali rumeno polt in da se jih s pobljanjem črnecv in ostalih družopoltnih ljudi ne bi moglo odpraviti. To omenjam zato, ker vodi Proletarac ravno sedaj kampanjo za pridobitev novih naročnikov in to njegovo vzgojevanje naših rojakov je en dokaz, če-

mu je vreden, da mu pomagamo.

Seveda, glede izgredevov bi lahko navedel še mnogo drugih vzrokov. Na primer, v Detroitu se je minula leta, posebno še v teh par letih vojne, naselilo veliko ljudi iz južnih držav — belih in črnih. Tam so črnici izolirani in se ne smejo družiti z belci. Tu pa takih mej ni, kar belce iz juga silno togoti, črnecem pa je kajpada všeč, da se lahko vozijo v karah in busih zaino z belimi, in da so saj na videz enakopravni z belimi. Smejo v ista gledališča in v vse druge javne prostore prav tako kakor beli. Z drugo besedo, kar čez noč sta ti dve sovražni si skupini iz južnih držav postali v Detroitu eno. Sovraštvo med njima pa je kipeljo dalje. KKK je imel polje v svoje namene jako ugodno, in pa petokolonci, industrialci in drugi, ki žive od izrabljanja mase in od ščuvanja človeka proti človeku.

Naj navedem slučaj pri eni veliki kompaniji, ki ima od kar smo v vojni samo vladna naročila. Soglasnost med delavci ji ni bila všeč. Unija CIO se je med njimi po mnenju kompanijskih ravnateljev kar preveč utrjevala. Pa so se zmislili to soglasnost skaliti na prav enostaven način. Bossi so pomčali belece in črnce. Tako je delal pri enem stroju belec, pri drugim pa črnek. To je povzročilo s pomočjo spretnega ščuvanja tolikšno napetost, da ja zastavkalo proti temu načinu uposeljevanja črnecv kakih 22,000 delavcev, ki so zahtevali, da mora družba premestiti črnce na njihna prejšnja mesta.

Kompanija, ki je vedela v naprej, kaj se bo dogodilo, pa je začela propagando proti uniji, češ, poglejte, našim vojakom manjka municije, a delavci pa stavkajo za vsak prazen nič! Toliko na kratko o tem.

Kar se tiče agitacije za Proletarca, ne bom mogel pomagati, ker sem preveč oddaljen od naših ljudi, prispevam pa mu petak v listovni sklad.—Joseph Kotar.

Michael Reading komentira

Pasadena, Calif. — V Chicagu ste meseca julija in avgusta jemrali o vročini. Tu jo je bilo 108 stopinj — ali največ od kar sem jaz tu. Bil sem v nji ves dan na solncu, a po solnčnem zahodu se tukaj lepo ohladi, kar je velika razlika med vročino drugod in pri nas. Tu človek saj lahko spi, čeprav se podnevu žge.

Sedaj pa nekaj kritike. V Proletarcu je bila notica, kako so mestni očetje v našem mestu Pasadeni nadomestili delavce v parkih z ovcami. Res je, da je Park Department kupil ovce, da se pasejo v Rose Bowl, kjer se običajno vsakebi novega leta dan vrši žogometna tekma (base ball) med igralci vzhoda in zapada.

V tisti notici v Proletarcu je bilo rečeno, da ker uprava Pasadene ni mogla dobiti za vzdrževanje parkov dovolj delavcev, je "najela" ovce, da one "pokose" travo, a pri tem da so uničile tudi grmičevje.

Tisto je bila časnikarska raka. Ovce so dali samo v omejen stadion, v katerem ni nikakršnega grmičevja. Vrt, na katerem delam, je visoko nad stadionom Rose Bowl. Včasih opazujem v njemu žogomet, a kadar ni iger, pa ovce.

Glede Pasadene bi rekel, da sploh nima javnih parkov, ker je vse mesto en sam vrt. So pa izven mesta, v gorah in ob reki, razna zabavišča, ki jim pravimo po angleško "recreation grounds". Na takih krajih publika potepta vso travo, torej ovce za to delo na njih treba ni.

Veliko se je pisalo o Japoncih in Mehikancih. Jaz se v polemiki radi njih ne bom spuščal. Poudarim pa naj, da se tu šteje Mehikance za prave "native sons of California". Njihove državljanske pravice, ako so naši domačini, so tolikšne, kot vseh drugih državljanov. Japoncev pa tukajšnji Park Department ni nikoli uposeljal.

Zanimale so me v Proletarcu tudi omembe o "zoot-suiterjih". Njihno afero smo tu gle-

dali z drugačnimi očmi kot pa je bila opisovana v časopisu na vzhodu. Z mesece predno je prišlo do izgredevov v Los Angelesu, so "zoot suiterji" napadali druge in tudi ženske. Ne soglašam z vsem kar piše Frank Barbič, a glede "zoot suiterjev" je bil v pravem.

Mislil sem že prej kaj omeniti na pojasnila o vrtu v Slov. del. centru v Chicagu, in se mi je čudno zdelo, da je vreme tam tako dolgo nagajalo. Uverjen pa sem, da je John Chamzar takoj po deževni sezoni vse dobro uredil in da je vrt sedaj lep kot običajno, in da je spet ves v cvetju.

Jaz se moram letos pečati ne samo z ržami, ampak tudi s sočivjem. Posejal in nasadil sem ga vsake sorte. Posejal sem peteršilj skravžljane sorte in pa solato, ki ji pravimo "bibb letuce". Ima majhne glavice in izgleda kot velike, razcvetele vrtnice. Mogoče Joško Oven in John Olip poznata te vrste solato. Tu v Californiji so njeno seme prodajali prvič lansko leto. Ako jo Olip in Oven nimata, jima seme radevolje pošljem.

Predprošli teden sem posadil zadnjo koruzo. Lani sem jo tudi in prišla je prav za na Zahvalni dan. Solato, redkev, pesa, čebulo itd. pa kar naprej sejemo. Ko je eno porabljeno, pa zemljo z drugim zasejemo. Posejali smo tudi špinačo, ki bo dobra pozimi, ker poleti tukaj ne uspeva.

Michael J. Reading, 33 N. Chester Ave., Pasadena 4, California.

Rusi upravičeno žele več pomoči

Celo Chicago Tribune priznava, da je štiri petine nemške armade še vedno na vzhodni fronti. Ni čudno, če Rusi žele, da naj bi zavezniki vzeli več bremena z njihovih ram.

Trpežnost diktatur

Zgodovinarji pravijo, da je v moderni zgodovini vztrajal v službi diktatorja najdalj mehiki predsednik Porfirio Diaz, ki je samolastno vladal, zdržema 35 let, v starih časih pa Augustus, ki je zapovedo-

val Rimu in njegovemu imperijou 40 let. Mussolini se je mogel ohraniti borih 21 let.

Fašisti v Italiji splahnevojo

Od kar je moral Mussolini s sedla, so fašisti v Italiji skopneli ko sneg v toplem pomladnem dnevu. Toda njihovo fašistično delovanje se nadaljuje, seveda pod znakom "antifašizma".

Priporočajte prijateljem in znancem, da naj si naroče Proletarca.

"Zibke" ne smejo biti nikoli prazne

Nacijska propaganda v Nemčiji dopoveduje, da bo Nemčija potrebovala mogočno armado še najmanj dvajset let, zato naj Nemce smatrajo za svojo sveto dolžnost polniti zibeli z več in več deteti.

Zakoni za omejevanje profita

Koncem julija je Roosevelt podpisal novo postavo za omejevanje vojnih dobičkov. A vse te postavne ne bodo dozele, dokler jih bodo dobičkarji upravljali.

Angleži prekosili Nemčijo v produkciji

Produkcija v gradnji ladij, letal, municije in na vseh drugih poljih je v Angliji in njenih dominjonih sedaj večja, kot pa v Nemčiji, Avstriji in na Češkem skupaj. Tako je iz podatkov angleške vlade dogmal njen minister vojne produkcije Oliver Lyttelton.

Na zabavah, sejah in drugih priložnostih se spomnite tiskovnega sklada Proletarca.

Imenik zastopnikov Proletarca

Kdor želi prevzeti zastopstvo za nabiranje naročnikov Proletarca, prodajati Am. družinski koledar brošure in knjige, naj piše upravnitvu, ki bo poslalo potrebne listine in informacije. Na tu približne zastopnike apeliramo, naj skušajo ob vsaki ugodni priliki pridobivati naročnike temu listu. Pravzaprav je dolžnost vsakega slovenskega zavednega delavca agitirati za svoje glasilo Proletarac.

Ako je ime kakoga zastopnika v sledečem seznamu izpuščeno, naj nam sporoči pa bomo inenik radevolje popravili.

- CALIFORNIA.**
Fontana: John Pečnik.
Oakland: Anton Tomič.
Los Angeles: Frank Novak.
San Francisco: A. Leksan.
- COLORADO.**
Crested Butte: Ant. Slobodnik.
Pueblo: Ludvig Yoxey.
Walsenburg in okolica: Frank I. Tomič.
- ILLINOIS.**
Chicago in okolica: Frank Bizjak, Joseph Oblak, Chas. Pogorelec, Peter Verhovnik, Frank Zaitz in John Rak.
La Salle in okolica: Anton Udovih.
Springfield: Joseph Oven in John Goršek.
Virden: Fr. Herlich.
Waukegan-No. Chicago: Martin Judnich.
- INDIANA.**
Clinton: Ignac Spendal.
Indianapolis: Mary Stroj.
- KANSAS.**
Arma: Anton Shular.
Arcadia: John Shular.
West Mineral: John Marolt.
- MICHIGAN.**
Detroit: John Zornik, Leo Junko, Joseph Klarich in John Pachtar.
- MINNESOTA.**
Buhl: Max Martz.
Chisholm: Frank Klun.
Duluth: John Kobl.
Ely: John Teran in Jacob Kunstelj.
- MONTANA.**
East Helena: Joseph Mihelich.
Red Lodge: K. Erzožnik.
- NEW JERSEY.**
Elizabeth: Amalia Oblak.
- NEW YORK.**
Gowanda: James Dekleva.
- OHIO.**
Akron-Kenmore-Barberton Mike Kopach in Matt. Močnik.
Bridgeport in okolica: Joseph Snoy in John Vitez.

- Cleveland: John Krebel in Joseph Lever.
Girard: John Kosin in John Bogatay.
Glencoe: Albina Kravanja.
Libon-Power Point: Jacob Bergant.
Piney Fork: Frank Završnik.
Warren: Joseph Jež.
- PENNSYLVANIA.**
Aliquippa: Geo. Smrekar.
Burgettstown-Slovani: Joseph Krmel.
Crafton-Moon Run: Jennie Jerala.
Canonsburg-Strabane: John Terčelj in Marko Tekavc.
Export: Jos. Britz.
Forest City: Anthony Drasler Jr.
Point Marion: Tony Zupančič.
Herminie: Anton Zornik.
Imperial: Frank Augustin.
Johnstown in okolica: Andrew Vidrich, John Langerholc in Ilija Bubalo.
Latrobe: John in Mary Fradel.
Lawrence: Louis Britz.
Library: Nick Triller.
Meadowlands: Martin Baitz.
Park Hill - Conemaugh: Frank Podboy.
Sharon: Joseph Cvelbar.
Sygan: Lovrenc Kavčič.
Tire Hill: Frank Cvetan.
Potovalna zastopnika za Proletarca, Ameriški družinski koledar in Majski Glas za zapadno Penno Anton Zornik, Herminie, za Cambria in Somerset okraj pa Frank Cvetan, Tire Hill, Pa.
- WASHINGTON.**
Seattle: Lucas Debeljak.
- WEST VIRGINIA.**
Star City: Lawrence Selak.
Thomas: Lenhart Werdinek.
- WISCONSIN.**
Milwaukee in West Allis: Louis Barborich.
Sheboygan: Frank Stih.
Willard: Mike Krultz.
- WYOMING.**
Kemmerer in okolica: Anton Tratnik in John H. Krzinski.
Rock Springs: John Jereb.

POPRAVEK ZAPISNIKA

Chicago. — Ker v zapisniku zadnjega zborovanja okrožne Prosvetne matice in JSZ, ki se je vršilo v Waukeganu v maju, ni omenjeno, da je društvo 16 SNPJ iz Milwaukeeja darovalo dva dolarja v konferenčno blagajno, naj bodo te vrstice kot popravek ali dodatek k zapisniku in društvo Sloga naj vzame to na znanje.

Ston Garden, tajnik.

Ameriški Japonci v jetniških taborih

Na ameriškem zapadu — večinoma v Californiji, Oregonu in Washingtonu, je živelo 106,000 ljudi japonskega rodu, ki so bili po napadu na Pearl Harbor odvdeni v jetniške taborove v Arizoni, Wyomingu in v nekatere druge države daleč od Pacifika in munitijskih središč.

Le 15,000 izmed njih je bilo pozneje odbranih in poslanih na razna dela, največ na farme. Ker so Japonci dobri delavci, so nastale kritike, češ, čemu se ne pošlje vseh za delo sposobnih Japoncev na polja?

Eden izmed vzrokov je, da se jih farmerji in sadjarjeji branijo, čeprav so v stiski za delavce. Ob enem se oblast boji, da jih bi belci napadali, če se jih bi izpuščilo iz taborov in se jim dovolilo svobodno kretanje v določenih krajih.

DRZAVLJANSKI PRIROČNIK

nova knjižica, s poljudnimi navodili kako postati AMERISKI DRZAVLJAN.

Poleg vprašanj, ki jih navadno sodniki stavijo pri izpitu za državljanstvo, vsebuje knjižica še v II. delu nekaj važnih letnic iz zgodovine Zedinjenih držav, v III. delu pod naslovom RAZNO, pa Proglas neodvisnosti, Ustavo eZdinjenih držav, Lincolnov govor v Gettysburgu, Predsedniški edinjnih držav in Poedine države.

Cena knjižici je samo 50 centov s poštino vred.

Naročila sprejema:

Knjigarna Proletarca CHICAGO 23, ILL.

CHICAGO, ILL.

POSLUŠAJTE

vsako nedeljo prvo in najstarejšo jugoslovansko radio uro v Chicagu od 9. do 10. ure dopoldne, postuja WGES, 1360 kilocycles.

Vodi jo George Marchan

PRISTOPAJTE K SLOVENSKI NARODNI PODPORN JEDNOTI NAROČITE SI DNEVNIK "PROSVETA" Stana za celo leto \$6.00, pol leta \$3.00 Ustanavljajte nova društva. Deset članov (te) je treba za novo društvo. Naslov za list in za tajništvo je: 2657 S. Lawndale Ave. CHICAGO 23, ILL.

Dr. John J. Zavertnik PHYSICIAN and SURGEON 3724 West 26th Street Tel. Crawford 2212 OFFICE HOURS: 1:30 to 4 P. M. (Except Wed. and Sun.) 6:30 to 8:30 P. M. (Except Wed., Sat. and Sun.) Res. 2219 So. Ridgeway Ave. Tel. Crawford 8440 If no answer — Call Austin 5700

BARETINCIC & SON POGREBNI ZAVOD Tel. 20-361 424 Broad Street JOHNSTOWN, PA.

A Case of "50-50, Horse and Rabbit!"

Commerce Department Issues Fantastic Report on "Average" Income; President's Own Words Supply Devastating Answer

The Department of Commerce has issued a report, claiming that the per capita income of the people of this country—that is, the income of every man, woman and child in America—has gone up from \$47.92 in July, 1940, to \$85.03 in April of this year.

This gave the department an "average" which was about as reliable as the average in the story one of our friends is fond of telling. It would appear that a man was arrested for selling "rabbit sandwiches." The culprit maintained that the mixture in the sandwich was 50-50, rabbit and horse.

Evidently President Roosevelt is not a victim of the economic vagaries of his Department of Commerce. In a message which he transmitted to Congress only a few weeks ago, the President said: "It is too easy to act on the assumption that all consumers have surplus purchasing power, and that the high earnings of some workers in some munitions plants are enjoyed by every worker's family."

PROFITEERS TRY TO "PASS BUCK"

A desperate effort is being made by propagandists to free business from the stigma of profiteering at the expense of the war effort. Typical of the arguments being exploited is the claim of "Collier's" that an analysis of the 1942 earnings of 40 leading companies engaged in war production shows their profits on sales averaged only a little over 4 per cent.

"Collier's" insists this is a "modest margin in either war or peace" and tags anybody who holds to the contrary as a "demagogue." Using sales as a basis for determining profits is a shyster trick. Vastly more accurate in showing the extent of profiteering is the percentage of earnings to the investment used in producing those earnings. On that point there is illuminating evidence.

The Department of Commerce reveals that corporate profits for the first quarter of this year aggregated about 18 per cent above the same period of last year. To get the full import of that statement, it should be known that last year's profits were \$18,784,000,000, compared with \$13,938,000,000 in 1941.

If present trends continue, the department says, corporate profits are expected to reach \$8,000,000,000 — after taxes — the largest in history. That doesn't bear out "Collier's" claim that "American industry is not making big money out of the war." Quite the contrary!—Labor.

UNIONS ARE AT PICK OF STRENGTH; 13,000,000 ESTIMATE OF O. W. I.

Union membership in the United States and Canada was placed at an all-time high of 13,000,000 by the Office of War Information recently. The O. W. I. estimated gains in the past year alone at 1,500,000 members. Since the bottom of the depression, rolls of the unions have more than quadrupled.

A. F. of L. strength was put at close to 6,500,000, C. I. O. at 5,000,000, independent railroad brotherhoods, outside of those affiliated with the A. F. of L., at 420,000, and other unaffiliated unions, such as the United Mine Workers, Typographical Union, Brewery Workers and various organizations of telephone employees, at 1,100,000.

Among the most spectacular advances in the last 12 months were those scored by the Machinists and various unions in the shipbuilding industry, such as the Boilermakers, the O. W. I. report disclosed. These organizations have doubled their strength.

PROFITEERS DISGORGE

Uncle Sam has saved \$3,555,174,000 through the negotiation of war contracts, the Office of War Information reported this week. By squeezing out excessive profits on future commitments, it said, the saving would be many times that sum.

BIG TRANSPORT JOB

The Army Transportation Corps is one year old, and announces that it has moved 2,000,000 American soldiers overseas, to more than 50 countries and United States possessions.

WORK OR FIGHT—FOR WORKERS

Down in the Democratic (Large "D") state of North Carolina there is a work or fight law. Any man between the ages of 18 and 55 years who is working less than 35 hours a week must now take a job in essential industry or agriculture or face prosecution as a vagrant.

We, of course, don't believe the law will be enforced fully. For members of the working class — yes. But for wealthy owners of industry—well, we can't imagine anything so silly as to make a rich southern gentleman be useful.

Our guess—see if we're right—is that it will be easy for big stockholders, whose pictures are seen in the summer resorts sections of newspapers, to boondoggle their way all through the war.

IT'S CRIME TO OFFER WORKERS BETTER JOBS

Raleigh, N. C.—That things have come to a pretty pass in America, the land of the free, was emphasized recently when highway patrolmen were ordered by Governor J. M. Broughton to arrest any persons who seek to entice workers from the state by offering them better wages than they can get at home.

The governor complained that Maryland and Virginia producers had "pirated" several hundred transient laborers from the eastern section of this state. The price we will have to pay for victory cannot be reduced by delay.

THE MARCH OF LABOR

DOMESTIC SERVICE WAS ONLY MAJOR FIELD IN WHICH THE NUMBER OF WOMEN EXCEEDED MEN IN 1930 — 64 TO 36.

WE FIGHT NOT TO ENSLAVE, BUT TO SET A COUNTRY FREE, AND TO MAKE ROOM UPON THE EARTH FOR HONEST MEN TO LIVE IN.

LET YOUR MONEY FIGHT FOR FREEDOM BY LENDING IT TO UNCLE SAM. BUY WAR BONDS!

Why Does Franco Wants Arms?

Don Quixote wasn't so crazy after all. His adventures by horse and windmill look like prosaic facts of history compared with what goes on between Fascist Dictator Franco of Spain and American Ambassador Carlton J. H. Hayes. Franco, it is reported by Frederick Kuh in London, has asked the United States to supply arms to Spain. Our London correspondent is further informed that Ambassador Hayes has "presented Franco's request to Washington sympathetically."

Why does Franco want arms just now? It is too late to use them against the American 5th Army, which he immobilized during the Tunisian campaign by concentrating Spanish troops in Spanish Morocco. It is too late to send more troops to replace the Spanish Blue Division which has been cut to pieces fighting against our ally Soviet Russia.

No, what Franco wants is a supply of arms from the United States to use against Spanish republicans when they try to regain their liberty. Neither Hitler nor Mussolini can bolster him now with men or guns. Is the United States going to help shoot down Spaniards who believe in freedom? We did enough of that in the Spanish Civil War when we refused to sell arms to the republican government of Spain to use against the Fascist rebellion.

Yet why should Franco not hope? Last February Ambassador Hayes said at Barcelona that "so long as this war lasts," the United States will "continue to extend any help it can to Spain, which is itself doing so much." And what was this undercover ally of Hitler doing just then? He was killing American boys by the hundred because he forced us to keep an army in French Morocco when we were fighting against numerical odds in Tunisia.—The Chicago Sun.

A VISIT AND ITS CONSEQUENCES

A person who was in occupied Poland at the time of the extermination of the Jews in the Warsaw ghetto has given us further information on the frightful massacre.

In July, 1942, Himmler visited Warsaw. He inspected the Warsaw ghetto and showed great interest in the Jewish question. On leaving, he declared that "there are too many Jews, they are too prosperous, and they should be physically exterminated." Furthermore, he added, "the Jews are the scum of mankind and must be treated as such." Referring to the Fuehrer's wish to put an end to the Jews, he ordered that the Warsaw ghetto be "liquidated."

This order marked the beginning of the terrible tragedy. For several weeks after Himmler's departure the Jewish Community Council of the Warsaw ghetto was forced to supply a daily quota of 6,000 persons for deportation to the east. The victims were crowded into railway cars and taken to concentration centers, usually situated near railway lines.

HORROR CAMPS

Our informant saw one of the "centers" where the Jews were confined prior to deportation eastward. More than 100,000 people, hungry and terrified, camped day and night in the open, on the bare ground. Many of the children died. Many women became insane. The intolerable odor that spread from the camp and the nightly screams made sleep impossible for the surrounding population within a radius of several miles. The mass murder of Jews began in these camps.

The Jews selected for shipment east were herded into railway cars with the help of lashes, riflebutts, and frequent shots. 120 to 130 persons were usually crowded into a car built to hold forty. No more than 100 persons could possibly

Looking Ahead

By LEN DE CAUX

The lines are now being drawn for one of the most important Congressional fights of this war. It will decide how some \$16 billion of additional tax revenue is to be raised.

Taxes are the financial sinews of war. To aid victory, they must be sufficient and fairly distributed, without placing too much strain on any essential part of our war economy.

Yet a big campaign is now under way for special tax favors for the rich, and to place the full burden of increased taxation on the low incomes of essential war workers, regardless of effects on our victory efforts.

Here are some samples of this campaign:

A series of full-page advertisements have been placed in the press about "seed money." They attempt to sugar-coat the idea that war profits are already taxed too much and can't be taxed any more without all sorts of dire results.

A number of Senators and Congressmen have followed up and added to this theme. Their propaganda, eagerly spread by the big business press, is that the wealthy are already taxed to the limit; that increased taxes will threaten the higher-income "middle class" with extinction; and that most of the increased tax revenue must actually come from the lower incomes.

Carrying the campaign still further, Sen. Taft has taken the lead for a sales tax, and a sales-tax bloc is already being formed in the House.

The propaganda is also well under way for a so-called "individual excess profits" tax. Its chief purpose is to soak wage-earners whose income has been increased because they were unemployed, on short-time or working at starvation wages before the war.

This whole campaign is based on the lie that all possible tax-juice has been squeezed out of the wealthy, leaving low-income groups as the only possible source of any substantial increase in tax revenue.

But what are the facts? A recent OPA study shows that the average American family with an income of less than \$1500 a year has only \$2 left after meeting taxes and bare living costs. Those with incomes between \$1500 and \$3000 have an average of only \$338 left for savings.

On the other hand, families with more than \$10,000, after meeting all living expenses at luxury standards and paying all taxes, have an average of as much as \$9,990 each left over.

Taking into account the number of people in each income group, we find that some 8% of the population—with \$5000 and upward—had in 1942 a total of \$14 billion surplus wealth that could go into savings or higher taxes, without affecting their high living standards.

On the other hand, 92% of the population — at the lower-income levels—had a total of only \$11 1/2 billion left after taxes and caring for their barest needs.

The lowest-income groups, of course, have no surplus whatever and cannot be taxed further without reducing their already low living standards to starvation point.

In all logic and justice, where should Congress look for most of the increased tax revenue — to the wealthier 8%, who have a \$14 billion surplus that can be tapped without causing any hardship; or to the lower-income majority, whose savings, after bare living expenses, are largely represented by life insurance and war bonds?

70,000 MEXICANS ARE SOUGHT FOR U. S. JOBS

Dispatches from Mexico City report that officials there have received requests from the United States for 70,000 more workers, mainly for work in cotton and fruit-growing areas.

Some 40,000 Mexicans have already been brought across the border, under government permit, while it is believed thousands more have come in illegally.

Mexico itself is said to be suffering from the drain of its farm hands and many refuse to sanction the withdrawal of additional workers.

It may be wrong, but it seems to me that not one of the ancient civilized nations restricted the freedom of thought.—Voltaire.

Workers May Quit--When The Boss Says So

As though to contradict the appeals of public officials for increased production for the war effort, we have recently been hearing reports of big layoffs at many places along the industrial front. An airplane engine plant cuts its force by 1,400 workers. An auxiliary industry dismisses 40 workers. A clothing factory that supplies uniforms for fighters gives a vacation without pay to a large section of its working force . . . and so on.

What do such things indicate? Do they mean that, even in the midst of war, it is possible for an unemployment problem to reappear? Perhaps the future will answer in the affirmative.

But we need not wait for the future to know that the class system is still at work and that the advantage is strongly on the side of employers and altogether against workers.

For that is the only conclusion that can be reached when it is remembered that, although bosses can lay workers off, it is now impossible for workers to quit their jobs without being penalized.

That is the line-up now—when the war is on and production is a desperate necessity. Does anybody believe that that will be any less the way of things when workers are needed less than they are today?

There has been much talk about our "democratic" way of life. But is it democratic in fact when workers are held at their places only so long as private owners can profitably use them?

We see recent layoffs as a preview of the future. After the first World War there was a brief decade of false prosperity and then collapse. After this war the "Plant Closed" signs are likely to be seen again.

Workers had better prepare for that day now—by making the industries public property, and using them to supply human needs without regard for the profit of a privileged class. Until they do just that, they will continue to —

Work when an owning class use them . . . Be scrapped when the boss has no further need for them. —Reading Labor Advocate.

People Want -- To Live

Recently we read a quotation offered as the saying of Oscar Ameringer, veteran Socialist who is now a hospital patient in Elk City, Oklahoma. Here it is:

"I've decided that we (Socialists) were right on every point except one. We made the mistake of thinking that men were rational."

Well, Oscar may be right at that. We're more willing to agree with him on the above point after reading the ultimatum to President Roosevelt by President William Green in the name of the American Federation of Labor.

Mr. Green's demand is simple, to the point—and pitifully inadequate. What he wants is either a rollback of prices or an increase in wage rates.

The modesty of Mr. Green's demand might cause anybody not knowing to presume that we are now in a normal period of the world's history. For, it is a long time now since we first heard the cry for wage rates that would keep pace with living costs.

But men are doing more than working at this time. They're dying. They're wasting their treasure. They've cast their all into the common effort to defend the nation against a strong and ruthless foe.

Surely, in the face of what people everywhere are sacrificing and risking, it would be rational to ask for more than merely enough wages to live.

We're doing and daring to save the nation; why not demand that we own the nation? We're in grips with foreign dictators; why not insist that the native dictators be put out of business? We're determined that we shall pay tribute to no outside autocrat; why not outlaw the tribute of private profits out of business.

We Socialists think it would be rational for the people who inhabit and develop the earth—that is, the working people—to want to own it. We assert that, since labor produces all wealth, all wealth (not merely enough to live) should belong to labor. That, we contend, is a rational demand.

But Ameringer appears to be right. The workers have moved only as far as they were forced to move. They have not been rational.—Reading Labor Advocate.

MR. NOBLE BUYS A RADIO NETWORK

Recently Edward J. Noble, a business man who once served as undersecretary of commerce, paid \$8,000,000 to the National Broadcasting Company for its Blue Network. This transaction raises two or three points worth considering.

The tangible property owned by the Blue Network is probably not worth \$500,000. Why pay \$8,000,000 for it? Because that will enable Mr. Noble to control airways which are owned by the people of the United States. Do the people get anything for the use of the airways? Not a penny. That seems a little rough on the people, but that's the way things are done nowadays.

Mr. Noble and the interests which put up the \$8,000,000 for him, will be able to whisper their ideas—their propaganda — into your ear every day and every night for an indefinite period. That's worth a lot of money to anyone who wishes to influence public opinion in America. It is significant that the names of Mr. Noble's financial associates have not been mentioned up to date.

For more than 20 years, this newspaper has been warning Americans that interests, which are very powerful but not particularly scrupulous, have been moving steadily toward a certain goal: They wish to establish a "vested right" to the people's airways—and they have almost reached their goal!

The attempt to regulate them has been largely futile, because the ra-

TRADE UNION UNITY

A revelation of how closely free labor unionists all over the world are thinking together is revealed by an article in the Trade Union World. This article is by the secretary of the International Federation of Trade Unions, Walter Schevenels, Mr. Schevenels says:

"In the social field, the Atlantic Charter being universally accepted, no divergence of views, at least in principle, can exist regarding the following claims: Equal opportunities of education; protection of national health; a general system of social insurance covering unemployment, labor accidents, industrial diseases, sickness and invalidity, old-age pensions, maternity and child welfare; in the economic field, above all, efficient measures to secure full employment and decent standards of living in lands and for all people." — The Journal of Electric Workers.

This would not be popular with the radio monopolists and their newspaper backers. The monopolists are prepared to spend millions on lobbyists, crooked propagandists and still more crooked politicians to block any move looking to reform.

—Labor.

MR. NOBLE BUYS A RADIO NETWORK

Recently Edward J. Noble, a business man who once served as undersecretary of commerce, paid \$8,000,000 to the National Broadcasting Company for its Blue Network. This transaction raises two or three points worth considering.

The tangible property owned by the Blue Network is probably not worth \$500,000. Why pay \$8,000,000 for it? Because that will enable Mr. Noble to control airways which are owned by the people of the United States. Do the people get anything for the use of the airways? Not a penny. That seems a little rough on the people, but that's the way things are done nowadays.

Mr. Noble and the interests which put up the \$8,000,000 for him, will be able to whisper their ideas—their propaganda — into your ear every day and every night for an indefinite period. That's worth a lot of money to anyone who wishes to influence public opinion in America. It is significant that the names of Mr. Noble's financial associates have not been mentioned up to date.

For more than 20 years, this newspaper has been warning Americans that interests, which are very powerful but not particularly scrupulous, have been moving steadily toward a certain goal: They wish to establish a "vested right" to the people's airways—and they have almost reached their goal!

The attempt to regulate them has been largely futile, because the ra-